

स्वच्छ समाज, सम्पन्न र विकास ।
सेवा, सुविधा कार्यान्वयनको निकाश ॥

आवधिक गाउँ विकास योजना (२०६६/६७ – २०६८/६९)

कोटवाडा गाउँ विकास समिति
कालीकोट

भाद्र, २०६६

सहकार्य

लाइभ/हेल्भेटास नेपाल
कालीकोट

जिल्ला विकास समिति,
कालीकोट

डि.एम.आई. (प्रा) लि
काठमाडौं

विषय-सूची

दुई शब्द	ii
संक्षेप शब्दावली	iv
परिच्छेद एक	१
१. भूमिका	१
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ कोटवाडा गा. वि. स. को संक्षिप्त परिचय	१
१.३ आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमाको उद्देश्य र विधि	२
१.३.१ आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमाको उद्देश्य	३
१.३.२ आवधिक गाउँ विकास योजनाको तयारी विधि	३
परिच्छेद दुई	५
२. आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा	५
२.१ गाउँका प्रमुख समस्याहरू	५
२.२ दीर्घकालिन सोच र प्रमुख उद्देश्यहरू	८
२.२.१ दीर्घकालिन सोच (Vision)	८
२.२.२ निर्देशित सिद्धान्तहरू (Guiding Principles)	८
२.२.३ क्षेत्रगत उद्देश्यहरू	८
२.३ आवधिक गाउँ विकास योजना/कार्यक्रमको सूची	९
२.३.१ आर्थिक विकास कार्यक्रम	१०
२.३.३ शिक्षा विकास कार्यक्रम	१२
२.३.४ आधारभूत स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम	१३
२.३.५ संस्थागत विकास कार्यक्रमहरू	१४
२.४ आयोजना/कार्यक्रमहरूको सारांश	१५
२.६ विस्तृत कार्यक्रम तथा योजनाहरूको विवरण	१६
२.६ कार्यक्रमहरूको प्रारम्भिक लागत तथा वित्तिय श्रोत प्रक्षेपण	३१
२.६.१ कार्यक्रमहरूको प्रारम्भिक लागत	३१
२.६.२ आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि वित्तिय श्रोत प्रक्षेपण	३१
३) आवधिक गाउँ विकास योजनाको कार्यान्वयन अनुगमन र मूल्याङ्कन	४८

अनुसूचीहरू

- अनुसूची १ : गोष्ठीका सहभागीहरूको नामावली
अनुसूची २ : कोटवाडा गा.वि.स. मा सञ्चालित कार्यक्रम तालिका
अनुसूची ३ : समस्या, समस्याका कारण तथा समाधानका उपाय
अनुसूची ४ : कोटवाडा गा.वि.स को पार्श्वचित्र

दुई शब्द

स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन एवं नियमावली अनुरूप विकेन्द्रीकृत शासन व्यवस्थामा हरेक गा.वि.स.ले आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नु पर्ने हुन्छ। आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा प्रकृत्याले गाउँको विकासमा समन्वयन, सहभागिता र पारदर्शीता ल्याउन सक्ने कुरा निश्चित छ। यही तथ्यलाई मुर्तरूप दिने प्रयास स्वरूप कोटवाडा गा.वि.स.मा तयार गरिएको आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा गरिएको छ।

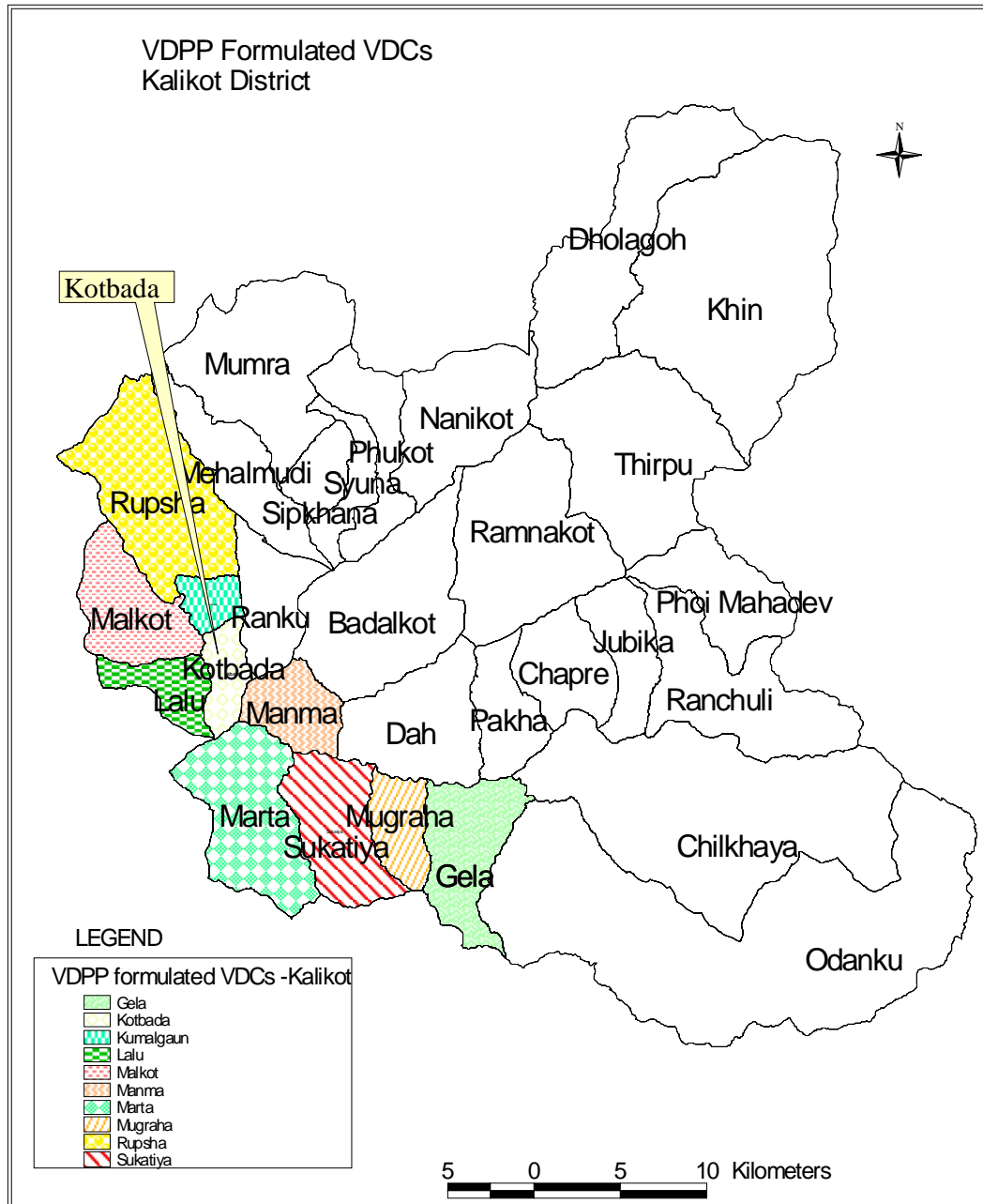
जि.वि.स. कालिकोट, कालिकोटमा अवस्थित दातृ संस्था लाइभ हेल्भेटास र हेल्भेटास नेपाल, प्राविधिक सहयोगी डि.एम्.आई, काठमाडौं एवं गा.वि.स. कोटवाडाको सामुहिक प्रयासबाट यो “आवधिक गाउँ विकास योजना (२०६६-२०६९)” तयार पारिएको छ। यस कार्यमा सम्लग्न रहनु भएका श्री धर्मेन्द्र राज शाक्य एवं बीरेन्द्र पराजुली (डि.एम्.आई, काठमाडौं), शान्ति राई लाइभ परियोजना, कालिकोट र गा.वि.स. कोटवाडाका सम्पूर्ण पदाधिकारी एवं सहभागिहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु।

यो कोटवाडा गा.वि.स.को आवधिक गाउँ विकास योजनाले भविष्यमा कोटवाडा गा.वि.स.को सर्वाङ्गीण विकासमा योगदान पुऱ्याउन सकोस भन्दै पुनः यस कार्यमा प्रत्यक्ष वा परोक्ष रूपमा सहयोग पुऱ्याउने सम्पूर्ण महानुभावहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु।

स्थानीय विकास अधिकारी

जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, कालिकोट

कालिकोट जिल्ला नक्सामा कोटवाडा गा.वि.स को अवस्थिती

संक्षेप शब्दावली

जिविस	: जिल्ला विकास समिति
गाविस	: गाउ विकास समिति
क्षेताके	: क्षेत्रीय तालीम केन्द्र
गाघक्लि	: गाउँ घर क्लिनिक
प्रास्वाके	: प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र
जिकृविका	: जिल्ला कृषि विकास कार्यालय
कृसेके	: कृषि सेवा केन्द्र
LRP	: Local Resource Person
जिपसेका	: जिल्ला पशू सेवा कार्यालय
आरएसडिसी	: Rural Sustainable Development Center

परिच्छेद एक आवधिक योजना तर्जुमा पृष्ठभूमी

१. भूमिका

१.१ पृष्ठभूमी

नेपालको राष्ट्रिय स्तरमा योजनाबद्ध रूपले विकासको थालनी भएको पाँच दशकभन्दा बढी समय भईसकेको छ भने स्थानीय निकाय स्तरमा धेरै जसो जिल्ला विकास समितिहरूले र केही गाउँ विकास समितिहरूले सुरुवात गरिसकेका छन् । स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ र नियमावली, २०५६ (र संशोधन, २०६९) लागू भएपछि स्थानीय निकायहरूमा विकास निर्माण सम्बन्धी कार्यको उत्तरदायित्व थपिएको छ । उक्त ऐन र नियमावली अनुसार, प्रत्येक गा.वि.स.ले आफ्नो गाउँ क्षेत्रको विकासका लागि आवधिक र वार्षिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । उक्त व्यवस्था अनुसार गा.वि.स. कोटवाडा को आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमाको अभ्यास स्वरूप निर्वाचित जनप्रतिनिधि विहिन वर्तमान अवस्थामा पनि निर्दिष्ट उद्देश्य सहितको सहभागितात्मक तीन वर्षे (आ.व.२०६६/०६७-२०६९/०७०) आवधिक गाउँ विकास योजना तयार पारेको छ ।

१.२ कोटवाडा गा. वि. स. को संक्षिप्त परिचय

चौथीकोट, कोटडाँडा, नगरकोट, धाँचुकोट, शीरकोट, पत्थरकोट, पञ्चकोट नाम गरेका कोट भएका र कोटैपिच्छे भुरे राजाहरु भएका हुँदा यसको नाम कोटवाडा रहन गएको भनाइ छ । प्राचीनताको रूपमा पुष्टि गर्ने कुराहरुमा ओखल (नगरकोट), घरका भित्ताहरु, माटाका हाँडाहरु पनि पाइन्छन् । धारी भन्ने ठाउँमा (हाल कोटवाडा गा.वि.स को वडा नं.-५) पुराना चाँदीका सिक्का १ घैँटो हालै पाइएको थियो । यसै वडामा १०० वर्षजति अघि फलामखानीबाट देवीलाई चढाउने “लहगुर्जा” बनाइ चढाएको पाइन्छ । पाण्डवका पालामा बनाइएको धारा (मुग्राहा), देवल तथा नाव पनि यस स्थानको प्राचीनता भल्काउने वस्तुका रूपमा रहेको छ ।

यस गाविसको पूर्वमा कर्णाली नदि, पश्चिममा रहगाँउ, उत्तरमा कुमालगाँउ गाविस र दक्षिणमा दैलेख, कालिकोट र अछाम जिल्लाको दोभान कर्णाली दोभान पर्दछ । कालीकोट जिल्लाको नक्शा अनुसूची-१ मा दिइएको छ ।

यस गाविसमा हाल विष्ट, भण्डारा, कठायत, दमाई, कामी, सुनार, मात्रको बसोवास रहेको पाइन्छ । गाविसबाट लिइएको तथ्यांक अनुसार ११७० घरधुरी मध्ये क्षत्री ६५% घरधुरी र ३५% घरधुरी दलितहरु रहेका पाइन्छ (गाविस प्रोफाइल, २०६६) ।

यस गा.वि.स मा ठण्डा समशितोष्ण हावापानी पाइन्छ । यहाँ मध्यम रूपमा वर्षा हुने गर्दछ । खेतीपाती नै यहाँको मुख्य पेशा हो । मुख्यबालीका रूपमा मकैको खेती हुन्छ भने कम उचाइका स्थानहरूमा धान खेती पनि गरिन्छ । औसत रूपमा कोदो, चिनो, फापर, गहुँ, जौ, उवा, आलु आदि उत्पादन हुने गर्दछ । तर सिंचाइको अभावले गर्दा आकाशेखेतीमा निर्भर रहनुपर्दछ । तरकारीहरूमा बन्दा, काउली, पालुङ्गे, भाजी, रायो, बसाले, सिमी, बोडी, मूला, गाजर, फर्सी, काँक्रा, चिचिन्डा, भण्टा आदि पाइन्छन् । यहाँको कृषि उत्पादनले यहाँको जनसंख्यालाई वर्षभरी खान पुग्दैन । ५५% घरपरिवार गरिवीको रेखामुनि रहेका छन् (गाविस प्रोफाइल, २०६६) ।

पशुपालनमा मुर्गा भैँसीको ऋश, स्थानीय बाखा, भेडा, गाई आदि मुख्यरूपमा रहेको छ । पंक्षीहरूमा कुखुरा, हाँस, परेवा पालिने गरेका छन् । पशुजन्य उत्पादनमा घ्यूको उत्पादन उल्लेखनीय रहेको छ । यस गा.वि.स.मा दुग्ध डेरी स्थापना गर्नु जरुरी देखिन्छ । यस बाहेक

पशुजन्य उत्पादनबाट उनका सामानहरु जस्तै : स्वीटर, लीउ, फेरुवा, राडी आदि बुनिन्छ । गाउँको माथिल्लो भागमा अलिक बढी चिसो हुने स्थानहरुमा स्याउ, ओखर आदि पाइन्छन् भने अलिक गर्मीहुने तल्लो भागतिर भने केरा, आरु, कागति, नास्पाती आदि पाइन्छन् । तरकारीमा आलु, स्वीटा (बोडी), स्थानीय जातको सिमी, भण्टा (हरियो), कांक्रो, भटमास आदि पाइन्छन् ।

आन्तरिक खपत बाहेक यहाँको उत्पादनले खासै बजार पुग्न सकेको छैन । निर्माणाधीन कर्णाली राजमार्गले पनि यस गाविसलाई छोएको छ । जिल्लाकै एकमात्र एयरपोर्ट पनि निर्माणको क्रममा रहेको छ । सदरमुकाम मान्ना गाविस पूर्वपट्टी पर्दछ र भौगोलिक रूपमा करीव सरदर २५-४० डिग्रीको भिरालो पनमा यहाँको खेती गरिएको भूभाग रहेको पाइन्छ । खेतीयोग्य जमीन भन्दा जंगल नै यहाँ बढी छ ।

घरेलु उद्यमका रूपमा प्रायजसोले आफ्नो उत्पादनले आफ्नै आवश्यकता परिपूर्ति गर्ने गरी बुनाइ कताइ आदिको कार्य गरेको पाइन्छ । जाडो हुने भएकोले उनका सामाग्रीहरु जस्तै: स्वीटर, लीउ, कम्बल, फेरुवा, राडी आदि बुन्ने गरिन्छ । यहाँ अल्लो र भांगो प्रशस्तै मात्रामा पाइन्छ र धागो काती कपडा बुन्ने गरिन्छ । बांस-निगालोबाट घरेलु आवश्यकता परिपूर्तिको लागि डोको, डालो, सुपा (नाडलो) आदि बुन्ने गरिन्छ । काठका सामानका लागि केही व्यक्तिहरु फर्निचरको काम पनि गर्दछन् ।

यहाँ माध्यमिक विद्यालय-१, १ वटा निम्न माध्यमिक विद्यालय, ७ वटा प्राथमिक विद्यालयहरु रहेका छन् । गाविसभरिका सबै विद्यालय जाने उमेर समूहका ६०% बालबालिका विद्यालयमा भर्ना भएका छैनन् ।

पर्यटकीय संभावनाका दृष्टिले यसक्षेत्रका सबै गाविसहरुको रामारोशन, बडीमालिका, चुलीमालिका, लालिमालिका तथा नन्दादेवि मन्दिर आदि पर्यटकीय क्षेत्र हुन् । यस गा.वि.स मा हिन्दु धर्मावलम्बीहरुको बाहुल्यता रहेको छ ।

विगतमा चलेको १० वर्षे जनयुद्धको क्रममा यस गाविसका ४६ जना मृत्यू भएका छन् भने १०५ जना अपाङ्ग भएका छन् । ९ घरपरिवार यसक्रममा विस्थापित भएका छन् ।

कोटवाडा गाविसमा विभिन्न संस्थाहरुले विभिन्न क्षेत्रमा कार्यक्रम संचालन गरिरहेका छन् । लाइभ हेल्भेटासका अनुसार यस गाविसमा गरिवी निवारण कोष, पुनर्नवीकरणीय उर्जा प्रविधी कार्यक्रम, विद्यालय शान्ति कार्यक्रम, जिल्ला दैवी प्रकोप विरुद्ध तयारी कार्यक्रम, सबैका लागि शिक्षा, आय आर्जनका लागि शिक्षा, सशस्त्र फौजी तथा समूहसंग आवद्ध कार्यक्रम, ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाइ कोष, ग्रामीण स्वावलम्बन, बसाइसराई गर्नेहरु र तिनीहरुका परिवारहरुका लागि बृहद प्याकेज कार्यक्रम, दलित उत्थान कार्यक्रम आदि कार्यान्वयनमा रहेका छन् । यी कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनमा हुनेन्डोक, सादा नेपाल, राष्ट्रिय युवा समाज नेपाल, किर्डाक, ग्रामीण स्वावलम्बन विकास केन्द्र, दलित उत्थान समाज आदि स्थानीय गैससहरुले सहजीकरण गरेका छन् । कोटवाडा गा.वि.स को पार्श्वचित्र अनुसुची-४ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.३ आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमाको उद्देश्य र विधि

स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ र नियमावली २०५६ (संशोधित २०६१) ले आवधिक योजना तयार गर्नु पर्ने स्पष्ट रूपमा कितान गरिएको छ । तसर्थ कोटवाडा गा.वि.स. को सम्पूर्ण गाउँ क्षेत्रको सामाजिक तथा आर्थिक विकासका लागि दीर्घकालिन लक्ष्य, उद्देश्य एवं कार्यक्रमहरु निर्धारण गरी तोकिएको अवधिमा उपलब्धी हासिल गर्न गाउँवासीहरुको सहभागितामा ३ वर्षको गाउँ विकास योजनाको दस्तावेज तयार गर्न तथ्याङ्क सङ्कलन तथा छलफल/अन्तरकृया गरिएको थियो ।

१.३.१ आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमाको उद्देश्य

आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमाको उद्देश्य निम्न अनुसार रहेका छन् ।

- क) स्थानीय स्तरमा योजना तर्जुमाको क्षमता अभिवृद्धि गराउने ।
- ख) सहभागितामूलक योजना तर्जुमाको अभ्यास गराउने ।
- ग) आवधिक योजनाको खाका तयार पार्ने समन्वय र कार्यगत एकतामा सहयोग पुऱ्याउने ।

१.३.२ आवधिक गाउँ विकास योजनाको तयारी विधि

गा.वि.स. को आवधिक गाउँ विकास योजना २०६९ सालमा विकास गरिएको आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा निर्देशिका, २०६९ लाई आधार मानी तयार गरिएको छ । यस निर्देशिका अनुसार यस गा.वि.स. को आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमाको लागि निम्न ३ चरणहरूलाई आधार मानिएको छ ।

चरण १ आवधिक योजनाको लागि तयारी

- तथ्याङ्क सङ्कलन तथा विश्लेषण
- गाउँको वस्तुस्थितिको विवरण तयारी

चरण २ आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा

- समस्या, संभावना, तथा अवसरको पहिचान र विश्लेषण
- दीर्घकालिन सोच
- लक्ष्य तथा उद्देश्य निर्धारण
- आयोजना र कार्यक्रम पहिचान
- सम्भाव्य आयोजना छनौट, प्रथमिकता तथा लागत अनुमान

चरण ३ आवधिक गाउँ विकास योजनाको कार्यान्वयनको समीक्षा तथा मूल्याङ्कन

- आवधिक योजना मस्यौदा तयारी तथा स्वीकृति
- कार्यान्वयन अनुगमन र मूल्यांकन

कोटवाडा गाउँ विकास समितिको आवधिक योजना तर्जुमाको लागि आवश्यक पर्ने गाउँको वस्तुगत तथ्याङ्क, जि.वि.स. कालिकोट र लाइभ हेल्थिटास कालिकोटको संयुक्त सकृयतामा कोटवाडा गा.वि.स. द्वारा सङ्कलन गरिएको थियो । सङ्कलित तथ्याङ्क एवं अन्य जानकारीको आधारमा गाउँको समस्या, र सम्भावनाहरू पहिचान गरी आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्न गा.वि.स.का राजनैतिक दलका प्रतिनीधि, वर्तमान तथा भूतपूर्व पदाधिकारी, विद्यालयका शिक्षकहरू एवं गा.वि.स. का बुद्धिजीवी वर्ग, महिला, अपाङ्ग, विभिन्न संघ सस्थाका प्रतिनीधि (करिब ३० जना) सँग तीन दिन (०६६ भाद्र २४-२६ गते) सम्म व्यापक छलफल गरिएको थियो । छलफलमा सहभागिताको व्यापकताको लागि निम्न विधिहरू अपनाइएको थियो । छलफलका सहभागीहरूको नामावली अनुसूची-१ मा दिईएको छ ।

- योजना तथा आवधिक विकास योजनाको सैद्धान्तिक जानकारी उपलब्ध गराइएको थियो ।
- उपलब्ध तथ्याङ्क तथा जानकारीमा विस्तृत छलफल र सामान्य सुधार ।

- तथ्याङ्क तथा जानकारीको आधारमा गाउँको समस्याहरूको पहिचान ।
- पहिचान गरिएका समस्याहरूको आधारमा विश्लेषण गरी योजना तर्जुमामा प्रयोग ।
- समूह कार्य प्रस्तुत तथा छलफल ।

परिच्छेद दुई आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा

२. आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा

कोटवाडा गा.वि.स.को आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमाको लागि छलफल गोष्ठी मिति २०६६ भाद्र २४-२६ गते सम्म आयोजना गरिएको थियो । उक्त गोष्ठीको शुरुवात सङ्कलित तथ्याङ्कको विश्लेषणबाट भएको थियो । सहभागीहरूले तथ्याङ्कको विश्लेषण गरी तथ्याङ्क अध्यावधिक गर्नुका साथै निचोडको रूपमा गाउँमा देखिएको समस्याहरूको पहिचान पनि गरेका थिए । गोष्ठी अनसूची-२ मा देखाइएको तालिका अनुसार सञ्चालन गरिएको थियो ।

२.१ गाउँका प्रमुख समस्याहरू

गाउँका समस्याहरूलाई आर्थिक विकास, सामाजिक विकास, भौतिक पूर्वाधार, वन तथा वातावरण संरक्षण, संस्थागत विकास आदि प्रमुख ४ समूहमा निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

क) आर्थिक (कृषि, सिंचाई, पशु सेवा, पेशा व्यवसाय, उद्योग, पर्यटन, सीपविकास तथा रोजगारी)

कृषि

- माटोको उर्वरा शक्ति घट्दै गएको ।
- कृषि उत्पादनमा कमी आउनु ।
- कृषक तालिम, भ्रमण, गोष्ठी, मेला, प्रदर्शनी जस्ता कार्यक्रम नहुनु ।
- हाटबजार, संकलन केन्द्र र कृषि सडकको असुविधा हुनु ।
- रस्टिक र शीत भण्डारण नहुनु ।

पशु

- गाविसस्तरमा पशुसेवा उपकेन्द्रको स्थापना नहुनु र कर्मचारी नहुनु ।
- पशुजन्य उत्पादकत्वमा कमी आउनु ।
- पशुपालनमा आधुनिक प्रविधिको प्रयोग नगरिनु ।
- उत्पादित पशुजन्य पदार्थले बजार भाउ उचितरूपमा नपाउनु ।

घरेलु उद्योग

- स्थानीय स्रोत, साधनको परिचालन र प्रविधिको कमी ।

वित्तीय संस्था

- बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाको स्थापना नहुनु ।

रोजगार:

- कोटवाडा गाविसमा रहेका युवा युवतिहरू बेरोजगार हुनु ।

सीपविकास:

- विषयगत तालिमको व्यवस्था नहुनु ।

पर्यटन

- पर्यटकीय स्थलको पहिचान र विकास नहुनु ।

ख) सामाजिक विकास

शिक्षा तथा खेलकूद

- विद्यार्थीको संख्याको अनुपातमा विद्यालय भवनको कमी ।

- विद्यालयमा विद्यार्थीको उपस्थितिमा कमी ।
- विद्यालयको दुरी अनुसार विद्यालयको अभाव ।
- शैक्षिक जनशक्तिको कमी (क्षेत्रीय स्तरमा क्याम्पसको अभाव) ।
- अपाङ्ग बालबालिकाको लागि शिक्षा प्रभावकारी नहुनु ।
- विद्यालयमा भौतिक सुविधाको उपलब्धता न्यून (छात्रावासको व्यवस्था, खानेपानी तथा सरसफाई, तथा शैक्षिक सम्प्रागीको अपर्याप्तता) ।
- महिला, दलित तथा अति विपन्न वर्गको शैक्षिक अवस्था न्यून पहुँच (साक्षरता, माध्यमिक र उच्च मावि तह पारगर्नेको संख्या अत्यन्त कम) ।

द्वन्द्वपीडित, सामाजिक सुरक्षा

- द्वन्द्वपीडितहरूलाई उचित बसोवासमा समस्या ।
- राहत, पुनर्स्थापन, उपचार र आश्रित हरु, घाइते र मृत्यूहुने हरुको उचित सम्मान र व्यवस्थापन गर्ने कार्यमा सुनुवाई नहुनु, सरकारले जनताको पीडालाई नबुझ्नु ।
- विभिन्न बहानामा हुने आन्दोलन तथा हिंसाको प्रभावमा जनता पर्नु ।
- गरिवी बढ्नु

स्वास्थ्य

- सुरक्षित मातृत्व सेवा उपलब्ध गराउन नसक्नु ।
- भौतिक पूर्वाधार (भवन, फर्निचर, ल्याव, औषधी, उपकरण)को कमी ।
- दरबन्दी अनुसार स्वास्थ्य केन्द्रमा कर्मचारी उपस्थित नहुनु ।
- खोप कभरेजमा समस्या (खोप क्लिनिक, गाउँघर क्लिनिक) ।
- सरुवा रोगको प्रकोप (हैजा, भाडापखाला, क्षयरोग, ज्वरो) ।
- पोषण सम्बन्धी समस्या (गर्भवती, सुत्केरी आमा, नवजात शिशु, उमेर अनुसारका बालबालिकाहरु) ।
- समुदायमा सरसफाई सम्बन्धी जनचेतनाको कमी ।
- विभिन्न दिर्घरोगका समस्या (दम, उच्च रक्तचाप, बाथ आदि) ।
- एचआइभी एड्स संक्रमित हरुका लागि, सामाजिक पुनर्स्थापना गर्न समस्या ।
- महिला हरुमा पाठेघर खस्ने, तथा उच्च बाँझोपनको समस्या ।

महिला बालबालिका:

- महिला माथि घरेलु हिंसामा कमी नआउनु ।
- छाउपडी प्रथाको प्रचलन ।
- बहु विवाह तथा अनमेल विवाह प्रचलन ।
- बालबालिका लाई विद्यालय नपठाइ घरायसी काममा लगाउने ।
- नेतृत्व तहमा महिलाको न्यून संख्या ।

जनसंख्या नियन्त्रण

- जनसंख्या अनियन्त्रित रुपमा बढ्नु ।
- परिवार नियोजन सम्बन्धी चेतनाको अभाव ।

सामाजिक सुरक्षा

- जेष्ठ नागरिक र विधुवाका लागि सामाजिक सुरक्षा भत्ता नियमित नहुनु ।
- एकल महिलाको आर्थिक अवस्था कमजोर हुनु ।

ग) भौतिक पूर्वाधार विकास यातायात

- सडक यातायात नहुनु ।
- सडक यातायातको अभावमा आवतजावत तथा मालसमान ढुवानीमा कठिनाई ।
- घोडेटा बाटाहरुको उचित तथा नियमित मर्मत नहुनु ।
- आवश्यक स्थानमा पुल पुलेसा नहुनु ।
- भो.पु. नियमित मर्मत सम्भार नहुनु ।
- अति आवश्यक स्थानमा निर्माण नभएको ।

खानेपानी र सरसफाइ

- गाविसका सबै घरधुरीमा पिउनयोग्य पानीको अभाव रहेको ।
- गाउँमा जताततै खुला स्थानमा दिशापिशाब गर्ने गरेको ।
- मरेको जिव तथा पशु पंक्षी जताततै फाल्ने गरेको ।

विद्युत

- गाविसमा विद्युतिकरण नहुनु ।

भवन

- गाविस, हुलाक, बन रेन्जपोष्ट, कृषि सेवाकेन्द्र, एयरपोर्ट भवन, श्री देवी सुस्त श्रवण अध्ययन छात्रावास, टेलिफोन टावर, प्रशुति भवन, मठमन्दिर आदि निर्माण गरिनुपर्ने ।

भु संरक्षण

- खोला नियन्त्रण नहुदा कटानको समस्या ।
- पहिरोको समस्या ।

सूचना र सञ्चार

- गुणस्तरीय संचारको व्यवस्था नहुनु ।
- पहिलेको टेलिफोन टावर विग्रिएको ।
- सूचनाको व्यवस्थापन नभएको ।

बन

- बन फँडानी हुँदै गइरहेको ।
- बनको उचित संरक्षण नहुनु ।

सिंचाइ सुविधा

- सिंचाइ सुविधाको अभावले उत्पादनमा ह्रास ।

उर्जा:

- उर्जाको प्रयोग तथा विकास नहुनु ।

घ) संस्थागत विकास

- योजनामा निर्माण तथा छनौटमा दोहोरोपन ।
- दिगो विकासका लागि पारदर्शिताको अभाव (निर्माण कार्यमा गुणस्तरीयता नहुनु) ।
- व्यवस्थापनको लागि कार्यालय भवन तथा भौतिक साधनको कमी (गाविस) ।
- गाविस तथा सेवाकेन्द्र स्तरमा सेवा प्रदानमा ढिलाई ।

- संघ संस्थाबाट लगानी रकम लक्षित समुहमा सदुपयोग नभएको ।
- गाविस, सेवाकेन्द्र र गैससबीच समन्वयको अभाव ।
- योजना छनौटमा विवाद ।
- उपभोक्ता समिति गठनमा खिचातानी ।

आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा गोष्ठीका सहभागीहरूले पहिचान गरेका गाउँका समस्या, त्यसका कारण तथा समाधानका उपायहरू विस्तृत रूपमा तल मा दिइएको छ ।

२.२ दीर्घकालिन सोच र प्रमुख उद्देश्यहरू

सम्पूर्ण गाउँ क्षेत्रको सामाजिक तथा आर्थिक विकासलाई दिशा निर्देशित गराउन गाउँको विकास सम्बन्धी दीर्घकालिन सोच र क्षेत्रगत उद्देश्यको आवश्यकता पर्दछ । कोटवाडा गा.वि.स. को आवधिक गाउँ विकास योजना तथा कार्यक्रमहरू उद्देश्य उन्मुख बनाउन तथा प्राथमिकता क्रम निर्धारण गरी तोकिएको अवधिमा उपलब्धी हासिल गर्न आवधिक गाउँ विकास योजनाका लागि गोष्ठीका सहभागीहरूले गाउँको दीर्घकालिन सोच र क्षेत्रगत उद्देश्यहरू निम्न अनुसारको प्रारूप तयार गरेका थिए । यसै सोचलाई आधार बनाई गाउँको विकास सम्बन्धी ३ वर्षको योजना दस्तावेव तथा कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरिएको थियो ।

२.२.१ दीर्घकालिन सोच (Vision)

“स्वच्छ समाज, सम्पन्न र विकास
सेवा, सुविधा कार्यान्वयनको निकाश”

२.२.२ निर्देशित सिद्धान्तहरू (Guiding Principles)

१. पारदर्शी २. लगनशील ३. जवाफदेही ४. सक्रिय सहभागिता ५. निःस्वार्थ ६. संगठित/ऐक्यवद्धता ७. प्रतिवद्धता ८. समावेशी ९. लैंगिक समता १०. विकेन्द्रिकरण

२.२.३ क्षेत्रगत उद्देश्यहरू

क. आर्थिक विकास

- कृषिक्षेत्रमा उन्नत बीऊ विजन तथा उन्नत प्रविधीको प्रयोग तथा विकास द्वारा उत्पादकत्व वृद्धि हुनेछ ।
- खाद्यान्न, तरकारी र फलफूल खेती व्यावसाईककरण तर्फ उन्मुख हुनेछ ।
- खेतीयोग्य जमीनमा सिंचाइ सुविधा उपलब्ध भई उत्पादनमा वृद्धि हुनेछ ।
- पशुपालक कृषकहरूको आम्दानीमा वृद्धि हुनेछ ।
- लघु उद्यमीको संख्या र व्यवसायमा वृद्धि भै रोजगारीमा वृद्धि र आय आर्जनमा अभिवृद्धि हुनेछ ।
- कृषि ऋण सरल रूपमा उपलब्ध हुनेछ ।
- स्थानीय पर्यटकीय स्थलहरूको पहिचान, प्रचार प्रसार भई पर्यटक आवागमनमा वृद्धि र आय आर्जनमा वृद्धि हुनेछ ।

ख. पूर्वाधार विकास

- सडक, गोरेटो तथा घोडेटा बाटाहरु एवं पुलपुलेसाको निर्माण तथा मर्मतबाट आवागमनमा सुविधा भई आर्थिक गतिविधीमा समेत वृद्धि हुनेछ ।
- आवश्यक भवनहरु निर्माण भई सेवा प्रवाहमा सुलभता हुनेछ ।
- खानेपानी आपूर्ति सुलभ भई स्वास्थ्य स्थितिमा सुधार हुनेछ ।
- वन संरक्षण, सम्बर्द्धन भई वनको घनत्व एवं क्षेत्रफलमा वृद्धि हुनेछ ।
- सिंचाई सुविधा उपलब्ध भई कृषि उत्पादनमा वृद्धि हुनेछ ।
- भू-क्षयमा कमी आउनेछ ।
- सञ्चार सुविधाबाट सुविधा प्राप्त भइ सुशासन प्रवर्द्धनमा सहयोग पुग्नेछ ।

ग. सामाजिक विकास

- विद्यालयमा शैक्षिक पूर्वाधारमा विकास भई शिक्षाको गुणस्तरीयता वृद्धि हुनेछ ।
- बालबालिकाहरु तथा महिला हिंसामा कमी, विपन्न वर्गहरुको स्थितिमा सुधार आई समुन्नत तथा हिंसा रहित समाजको निर्माण हुनेछ ।
- सबै प्रकारका विभेदमा कमी आई समतामूलक समाजको निर्माण हुनेछ ।
- मातृ, शिशु, बालमृत्यूको दर कमी आउनेछ ।
- स्वास्थ्य उपचारमा प्रभावकारिता र नागरिक स्वस्थता दरमा वृद्धि हुनेछ ।
- अपाङ्ग, द्वन्दपीडित, घाइते तथा शहीद परिवारहरुको जीवन निर्वाहमा सुधार आउनेछ ।

घ. संस्थागत र अन्य

- सेवाग्राहीलाई यथासक्य छिटो सेवा सुविधा प्रदानगर्ने कार्यमा सहयोग पुग्नेछ ।
- प्रभावकारी संयन्त्रको निर्माण र समन्वयबाट विकास र सेवा प्रवाहमा सुधार हुनेछ ।
- गाविसको सेवा प्रवाहस्थितिमा सुधार भै नागरिकको सन्तुष्टि तहमा वृद्धि हुनेछ ।
- गाविसका निति निर्देशिका तयारी भई कार्यान्वयनमा प्रभावकारिता वृद्धि हुनेछ ।
- गाविसको आन्तरिक स्रोत पत्ता लगाई आय स्रोत वृद्धि हुनेछ ।

२.३ आवधिक गाउँ विकास योजना/कार्यक्रमको सूची

कोटवाडा गाउँ विकास समितिको सामाजिक तथा आर्थिक विकासका लागि “स्वच्छ समाज, सम्पन्न र विकास सेवा, सुविधा कार्यान्वयनको निकाश” दीर्घकालिन सोचको आधारमा आवधिक गाउँ विकास योजनामा क्रमश १. खानेपानी तथा सरसफाई, २. स्वास्थ्य, ३. शिक्षा, ४. कृषि तथा पशु, ५. वन तथा वातावरण, ६. सडक तथा पुल पुलेसा, ७. महिला तथा बालबालिका, ८. विद्युत, ९. सामाजिक सुरक्षा, १०. घरेलु उद्योग, पर्यटन, ११. सिंचाई, भू संरक्षण, १२. सञ्चार, १३. संस्थागत विकास र १४. वित्तीय संस्थालाई प्राथमिकता दिईएको छ ।

नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने गा.वि.स. अनुदान, जिल्ला विकास समिति, कालिकोटबाट प्राप्त हुने कार्यक्रम सहयोग, नेपाल सरकारका जिल्ला स्थित निकायहरुबाट प्राप्त हुने सहयोग, गा.वि.स.को आन्तरिक स्रोतबाट प्राप्त हुन सक्ने आम्दानी, गाउँ क्षेत्रमा कार्यरत स्थानीय गैर सरकारी संस्था/क्लवहरुको कार्यक्रमबाट प्राप्त हुने सहयोग र निजी क्षेत्र तथा अन्य स्रोतबाट प्राप्त हुने सहयोगलाई मुख्य आम्दानीको स्रोतको रूपमा लिईएको छ । गाउँको प्रत्येक विकास निर्माणको काममा पर्याप्त जनसहभागिता हुने विश्वास लिईएको छ ।

दीर्घकालिन सोच अनुसार क्षेत्रगत उद्देश्य प्राप्तिको लागि निम्न प्राथमिकताको आधारमा आगामी त्रि-वर्षीय आवधिक योजना कार्यान्वयन गर्न सकिने विश्वास लिईएको छ ।

२.३.१ आर्थिक विकास कार्यक्रम

अधिकांश जनता कृषि पेशामा निर्भर रहको यस कोटवाडा गाउँ विकास समितिमा ह्यस उन्मुख कृषी उत्पादकत्वलाई सुधार्न आवधिक योजनाको पहिलो प्राथमिकता रहेको छ । कृषी क्षेत्रको स्थायित्व र दिगो विकासको लागि खाद्यान्न एवं नगदेवाली एवं फलफुलको उत्पादकत्व बृद्धि गर्न विभिन्न आयोजना कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ ।

आयोजना/कार्यक्रमहरू

क) माटो जाँच तथा सर्वेक्षण

कृषी उत्पादन माटोको अवस्थामा निर्भर रहने हुँदा माटोको जाँच गराई समय अनुसार उपयुक्त वाली तथा माटोलाई आवश्यक र उचित मलको प्रयोग बारे जानकारी उपलब्ध गर्ने कार्यक्रम राखिएको छ ।

ख) सिंचाई

सिंचाई नै कृषी उत्पादनको मुख्य आधार हो । अकाशे खेतीको भरमा रहनुपर्ने स्थायी मुहानहरूको अभाव रहेको यस गाविसमा धेरै टाढाको खोलाको मुलमा बाँध निर्माण कूलो बनाए पछि कोटवाडा गा.वि.स.को अधिकांस खेती योग्य जमिनमा सिंचाई सुविधाको पूर्वाधार पुऱ्याउन सकिन्छ । कोटवाडागाउँको बस्ती विस्तारका साथ साथै केही नयाँ आवादीहरूमा नयाँ पोखरीहरूको निर्माण र कुलाहरूको मर्मत गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

ग) उन्नत बीऊ तथा मलखाद

गाउँमा धान, गहुँ, आलु लगायतका वालीहरूको लागि उन्नत बीऊ सुलभ तरिकाबाट उपलब्ध गराउनका लागि किसानहरूलाई बीऊ उत्पादन गर्न उत्प्रेरित गर्ने तथा सहकारी संस्थाको सहयोगमा उन्नत बीऊ तथा रोग कीरा नियन्त्रणको लागि एग्रोभेट गाउँमै स्थापनाको लागि पहल गर्ने कार्यक्रम छ ।

घ) कृषिबजार व्यवस्थापन र शीत भण्डारणको व्यवस्था

कृषिबजारको प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापनको लागि विभिन्न वडाबाट कृषकहरू छनौट गरी बजार व्यवस्थापन सम्बन्धी तालीम र हाटबजार संचालन गर्ने लक्ष राखिएको छ । साथै कृषी उपजको अधिकतम मूल्य पाउन उत्पादनको सुरक्षित भण्डारण अति आवश्यक हुने हुँदा स्थानीय गैसस तथा निजी क्षेत्रको सहयोगमा शीत भण्डार निर्माण गर्ने लक्ष राखिएको छ ।

ङ) कृषक तालिम

कृषि सम्बन्धी उन्नत प्रविधी प्रयोगको ज्ञान सीपबाट उत्पादकत्वमा बृद्धि ल्याउन सकिने कुरालाई मध्य नजर गरी किसानहरूलाई उन्नत कृषि प्रविधी (बाली विकास, बाली संरक्षण, भण्डारण आदि विषयमा) तालीम दिने व्यवस्था गरिनेछ । यसबाहेक कृषि प्रविधी सम्बन्धी अनुभवको आदान प्रदान गर्न वार्षिक रूपमा अगुवा किसान गोष्ठीको आयोजना गर्ने कार्यक्रम पनि राखिएको छ । साथै गाउँबाट नै ग्रामिण कृषि कार्यकर्ता र पशु कार्यकर्ता एल.आर.पी. तयार गरी परिचालन गर्ने कार्यक्रम छ ।

च) प्रदर्शन तथा भ्रमण कार्यक्रम

गाउँमा उत्पादित कृषि उपजको प्रतियोगितात्मक प्रदर्शन कार्यक्रम गराइने कार्यक्रम राखिएको छ । यस्तो कार्यक्रमबाट कृषकहरूमा कृषीमा उत्सुकता बढ्नुका साथै प्रतियोगितात्मक भावनाले गर्दा कृषी उत्पादनमा बृद्धि गर्न मद्दत पुग्नेछ । साथै कृषकहरूको अन्तर जिल्ला भ्रमण

कार्यक्रम अन्तरगत कृषकहरूलाई जिल्ला कृषी विकास कार्यालयको सहयोगमा अन्य जिल्लाको भ्रमण गराइने छ । यसले गर्दा अन्य स्थानका किसानहरूले कसरी खेती गर्दा रहेछन्, के गरेमा राम्रो उत्पादन लिन सकिँदो रहेछ भन्ने थाहा पाउन सकिन्छ ।

छ) पशु विकास कार्यक्रम

किसानहरूका पशु धनको अकालबाट हुने मृत्यु दर घटाउन पशु स्वास्थ्य सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्नका लागि कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । यस्ता कार्यक्रमहरू मार्फत पशुलाई मृत्युबाट जोगाउन पशुहरूमा लाग्ने परजीवी नियन्त्रण, भ्याक्सिनेसन, पशु बन्ध्याकरण, नश्ल सुधार, पशु बीमा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

ज) कृषि सडक कार्यक्रम

कृषि सडकको विस्तार द्वारा कृषि उपजलाई बजारसम्म पहुंच गराउने, कृषि प्रविधिको सहज उपलब्धता गराउने उद्देश्यले कृषि सडक निर्माण, बजार व्यवस्थापन तथा हाट बजारको संचालन आदि कार्य तर्जुमा गरिएको छ ।

झ) कृषि उत्पादन संकलन, भण्डारण र प्रशोधन कार्यक्रम

आलु, सुन्तला आदिको भण्डारणको सुधार गरी तिनीहरूको उचित मूल्य प्राप्तीकोलागि सेलार, रस्टिक स्टोर आदि निर्माण र प्रशोधनबाट स्कवास, जाम, जेली, साइडर, चिप्स उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखिएको छ ।

ञ) व्यवसायिक पशुपालन र आयअभिवृद्धि कार्यक्रम

गाविसका कृषि र पशु अत्यन्तै महत्वपूर्ण आयआर्जनको क्षेत्र रहेको हुँदा पशुपालनका हालका समस्या समाधान गर्दै नश्ल सुधार, खोर तथा गोठ सुधार, औषधी उपचारको व्यवस्था, दाना पानीको व्यवस्था का क्षेत्रमा कृषि प्राविधिकको व्यवस्था गरी कृषकहरूको क्षमता अभिवृद्धि र भौतिक पूर्वाधार व्यवस्था गरी आय अभिवृद्धि गर्ने कार्यक्रम समावेश गरिएको छ ।

ट) घरेलु उद्यम र सीप विकास, रोजगारी अभिवृद्धि कार्यक्रम

स्थानीय रूपमा उपलब्ध कच्चा पदार्थमा आधारित (जडिबुटी, अल्लो, भांगो, लोक्ता, निगालो, बांस, काठ, उन) उद्यम स्थापना गर्न तत् क्षेत्रमा आधारित सीपविकास, उपकरण, प्रविधि र ऋण सुविधा समेत प्रवाह गरी लघु उद्यम स्थापना गर्ने कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ ।

ठ) ग्रामीण पर्यटन कार्यक्रम

कालिकोट जिल्लाका विभिन्न गाउँहरूमा पर्यटनको व्यापक संभावना रहेको छ तर यस सम्बन्धमा खासै चासो देखाइएको पाइदैन । यस गाविसमा पनि धार्मिक, प्राकृतिक, सांस्कृतिक र भौगोलिक विविधताका उत्कृष्ट क्षेत्रका रूपमा विकास गरी ग्रामीण पर्यटन अभिवृद्धि गर्न सकिने र रोजगारी, आमदानी, जीवनस्तरमा सुधार गर्न सकिने भएकोले नेपाल सरकारको ध्यान आकृष्ट गर्ने खालका कार्यक्रम राखिएको छ ।

२.३.२ पूर्वाधार निर्माण

क) सडक निर्माण कार्यक्रम

कुनै पनि ठाउँमा सडकको विकासले त्यस क्षेत्रको समग्र विकासमा प्रत्यक्ष प्रभाव पार्दछ । सदरमुकाम संग जोडिएको, हवाइ मैदान निर्माण भैरहेको यस कोटवाडा गा.वि.स.भित्र ग्रामीण

सडक यथाशीघ्र निर्माण हुनु जरुरी छ । तसर्थ आवधिक गाउँ विकास योजनाको प्राथमिकताको आधारमा सडक विकासमा कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ ।

ख) बन, संरक्षण तथा संवर्द्धन कार्यक्रम

सामुदायिक बन उपभोक्ता समूहको गठन, तिनीहरूको क्षमता विकास, बन संरक्षण र सम्वर्द्धन कार्य र नयाँ स्थानमा बृक्षारोपण आदि कार्य बन जोगाउने काम संचालन गरिनेछ ।

ग) भवन निर्माण कार्यक्रम

यस कार्यक्रम अन्तर्गत गाविसको क्षतिग्रस्त भवन पुनर्निर्माण, विद्यालय भवन निर्माण तथा मर्मत, फर्निचर, उप स्वास्थ्य चौकीको भवन मर्मत, फिल्ड निर्माण, खेलकूद चौर निर्माण, आदि कार्य गरिनेछ ।

घ) सिंचाई सुविधा विस्तार कार्यक्रम

हिउँदमा पनि तरकारी, फलफूल, तथा बालीहरूको उत्पादन बृद्धि गर्न नयाँ तथा बृहद सिंचाई योजना निर्माण, मर्मत तथा साना सिंचाई योजना, पानी पोखरी निर्माण, फोहोरा, पाइप, थोपा सिंचाई आदि कार्यक्रम संचालन हुनेछन् ।

ङ) स्वच्छ खानेपानी आपूर्ति कार्यक्रम

जनताहरू माझ पिउनयोग्य पानीको उपलब्धतामा व्यापकता ल्याइ पानीजन्य रोगहरूमा कमी ल्याउन बृहद खानेपानी निर्माण तथा पुराना खानेपानी मर्मत तथा संचालन गरिनेछ ।

च) पुल, पुलेसा निर्माण कार्यक्रम

भोलुङ्गे पुल निर्माण, मर्मत, पुल पुलेसा निर्माण, तुइन निर्माण निर्माण यस कार्यक्रम अन्तर्गत संचालन हुनेछन् ।

छ) संचार सेवा विस्तार

टेलीफोन सेवामा पहुँच, लाइन विस्तार, टावर निर्माण आदि कार्य द्वारा जनताको संचारमा पहुँच विस्तार गर्ने कार्यक्रम छ । यसैगरी रेडियो, एफ एम, टेलीभिजन सेवा पहुँच कार्यपनि यस कार्य अन्तर्गत परेको छ ।

ज) विद्युत सेवा विस्तार कार्यक्रम

ग्रामीण विद्युतिकरण, लघु जल विद्युत निर्माण, लाइन विस्तार आदि कार्यक्रम संचालन गरिनेछन् ।

झ) भू-संरक्षण कार्यक्रम

पहिरो, नदी कटान आदि रोकौ खेतीयोग्य जमीन तथा वस्ती, जंगल र माटो जोगाउने कार्यका लागि बृक्षारोपण, बायोइन्जिनियरिङ्ग आदि कार्यसंचालन गरिनेछ ।

ञ) उर्जा विकास कार्यक्रम

बनमाथिको उर्जाको लागि रहेको व्यापक निर्भरता लाइ कमी गर्न बैकल्पिक उर्जा विकासका कार्यक्रमहरू : गोबरग्याँस, सुधारिएको चुल्हो, सुधारिएको घट्ट आदि र सोलार, ग्रामीण लघु जल विद्युत योजना निर्माणका काम गरिनेछन् ।

२.३.३ शिक्षा विकास कार्यक्रम

कोटवाडा गाविसको सामाजिक र आर्थिक स्थिति अनुकूल शिक्षामा संख्यात्मक तथा गुणात्मक सुधार गर्नको लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ । खासगरी सैद्धान्तिक शिक्षाका साथसाथै व्यवहारिक सीप दिने खालको शिक्षालाई योजनाले जोड दिएको छ । प्राथमिक शिक्षामा गाउँका सम्पूर्ण बाल एवं बालिकाहरूको पहुँच बढाउन विभिन्न कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरिएका छन् ।

आयोजना/कार्यक्रमहरू

क) प्रौढ शिक्षा कार्यक्रम

गाउँका अधिकांश जनता साधारण लेखपढ गर्न सम्म पनि नजान्ने तथ्याङ्कलाई दृष्टिगत गरी प्रत्येक वडामा महिला एवं पुरुषहरूको लागि बेग्ला बेग्लै प्रौढ शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न कार्यक्रम तय गरिएको छ । यस्ता कार्यमुलक कार्यक्रमहरूलाई बिहान/बेलुकी सञ्चालन गरी प्रौढहरूलाई लेखपढ गर्न जान्ने बनाइनेछ । शिक्षामा जागरण ल्याउन गाउँका हरेका शिक्षित व्यक्तिले आफ्नो घर परिवार र छिमेकका १४ वर्ष भन्दा माथिका सम्पूर्ण किशोर किशोरीलाई अनौपचारिक शिक्षाको लागि उत्प्रेरणा दिने खालको कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने तय गरिएको छ ।

ख) महिलालाई शिक्षा जागरण कार्यक्रम

कोटवाडा गा.वि.स.मा साधारण लेखपढ गर्न नजान्नेको संख्या पुरुषको तुलनामा महिलाहरूको संख्या ज्यादै उच्च रहेको तथ्याङ्कबाट जानकारी हुन आउदछ । अधिकांश महिलाहरू निरक्षर भएको तथ्याङ्कले देखाउदछ । गाउँका महिला जनसंख्यालाई शैक्षिक जागरण बनाउन विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ । प्राथमिक विद्यालयमा छात्राहरूको संख्यामा वृद्धि गर्न छात्राहरूलाई छात्रवृत्ति र आर्थिक सहयोग सम्बन्धी कार्यक्रम पनि सञ्चालन गरिने छ ।

ग) बाल शिक्षा कार्यक्रम

५ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरूलाई लक्षित गरी स्थानीय गैससहरूको संयोजनमा लक्षित समूहहरूमा वार्षिक रूपमा बाल शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने योजना बनाइएको छ । यसले गर्दा अभिभावकहरूमा बालबालिकाहरूलाई प्राथमिक विद्यालयमा भर्ना गरी शिक्षा ग्रहण गराउनु पर्छ भन्ने भावनाको जागरण हुने विश्वास लिईएको छ । प्रारंभिक बाल विकास कार्यक्रमका रूपमा ३-५ वर्ष उमेर समूहका बालबालिकाहरूलाई बालविकास केन्द्र संचालन गर्ने कार्य गरिने छ ।

घ) विद्यालयको सुविधाहरूमा विस्तार र निर्माण

गा.वि.स.मा रहेको उच्च मा.वि.मा स्नातक क्याम्पसको स्वीकृती र सञ्चालन, त्यसका लागि भवन निर्माण, फर्निचर निर्माण र शिक्षक तथा लेखा कर्मचारीको व्यवस्था गरी क्याम्पस संचालन गर्ने र शैक्षिक जनशक्तिको स्थानीय तहमानै व्यवस्था गरी सुविधा पुऱ्याउने कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ ।

२.३.४ आधारभूत स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम

स्वस्थ जनशक्ति गाउँको विकासको लागि महत्वपूर्ण अङ्गको रूपमा लिन सकिन्छ । हाल गा.वि.स. मा रहेको स्वास्थ्य उप-चौकीद्वारा प्रदान भै आएको आधारभूत स्वास्थ्य सेवालाई अभूत प्रभावकारी बनाउन विभिन्न कार्यक्रमहरू कार्यान्वयनको लागि प्राथमिकताको सूचीमा राखिएका छन् ।

आयोजना/कार्यक्रमहरू

क) स्वास्थ्य चौकीको सुदृढीकरण

गाउँलेहरूलाई आधारभूत स्वास्थ्य सेवा स्थानीय स्तरमा उपलब्ध गराउने कार्यमा स्वास्थ्य उप-चौकीको महत्वपूर्ण योगदान रहेको छ । मान्मगा.वि.स. मा हाल रहेको एक मात्र स्वास्थ्य उप-चौकीलाई क्रमिक रूपमा सुधार गर्ने क्रममा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी औजार तथा उपकरणहरूको व्यवस्था गर्ने कार्यक्रम राखिएको छ । यसले गाउँमा सुरक्षित मातृशिशु सेवा उपलब्ध गराउन सकिने विश्वास लिईएको छ । स्वास्थ्य चौकीमा बर्थिड सेन्टरको स्थापना, Pathology Lab स्थापना, कर्मचारी व्यवस्था गर्ने लक्ष पनि राखिएको छ । आवधिक योजनामा स्वास्थ्य चौकीको पूर्वाधार थप गर्न दातृसंस्थाहरूको सहयोगको लागि पहल गर्ने कार्यक्रम रहेको छ ।

ख) मातृशिशु तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम

आमा तथा बच्चाको स्वास्थ्य सेवाको लागि आवधिक योजनामा विभिन्न कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरिएका छन् । प्रसव र सुत्केरी सेवाको लागि स्वास्थ्य चौकीमा छुट्टै कोठा थपगरी बर्थिड सेन्टरको व्यवस्था गर्ने, आकस्मिक प्रसूति सेवा कोषको स्थापना लगायतका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने कार्यक्रम पनि रहेको छ ।

ग) स्वच्छ खानेपानी आपूर्ति तथा सरसफाई जनचेतना कार्यक्रम

बस्तीको विस्तार संगसंगै अव्यवस्थित ढल र जथाभावी शौचालय गर्ने बानीको कारणले गर्दा खानेपानीको श्रोत प्रदुषित हुदै गएको देखिन्छ । गाउँमा हाल भएको खानेपानी व्यवस्थाको मर्मत र संभार गर्ने तथा बृहद खानेपानीहरू क्रमश आवधिक योजना अवधि भित्र सम्पन्न गर्ने कार्यक्रम रहेको छ । त्यस्तै स्थानीय गैसस तथा क्लवहरूको सक्रियतामा गाउँको सबै घरहरूमा निर्मित चर्पी प्रयोग गर्न आवश्यक तालीम तथा जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने योजना गरिएको छ । यसले गर्दा हालै प्रकोपको रूपमा देखिएको भाडापखाला नियन्त्रण गर्न सहयोग पुग्नेछ ।

घ) किशोर किशोरी स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम

युवा जनशक्ति गाउँ तथा देशको प्रमुख आधार स्तम्भको रूपमा रहेको हुन्छ । मार्ग भ्रमित हुने सक्ने दृष्टिकोणमा किशोर किशोरीहरू ज्यादै छिटो कुवाटो/कुलतमा लाग्ने हुन्छ । तसर्थ, समयमा नै स्वस्थ जीवन बिताउने बानी बसाल्न विभिन्न किसिमको चेतना अभिवृद्धि कार्यक्रमहरू, जस्तै किशोर किशोरी प्रजनन स्वास्थ्य सेवा, HIV/AIDS सम्बन्धी चेतना कार्यक्रम आदि स्थानीय क्लव तथा गैससहरूको सक्रियतामा सञ्चालन गरिने तय गरिएको छ ।

२.३.५ संस्थागत विकास कार्यक्रमहरू

प्राथमिकता क्षेत्रका कार्यक्रमहरू बाहेक गा.वि.स. को विकासको लागि अन्य विकास निर्माण तथा चेतनामुलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न योजना गरिएको छ । सुशासन, सेवा प्रवाहमा प्रभावकारिता, नागरिकको सन्तुष्टि अभिवृद्धि गरी यी कार्यक्रमहरूको सञ्चालनबाट प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रमहरूलाई थप टेवा पुग्ने विश्वास लिईएको छ ।

आयोजना/कार्यक्रमहरू

क) क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम

गाविस तथा स्थानीय स्तरमा सेवा प्रवाह गर्ने संस्थाहरुको कार्यमा जवाफदेहि, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता, स्वीकार्यता अभिवृद्धि गरी सुशासन प्रवर्द्धन गर्नुपर्ने आवश्यकतालाई महशुश गरी सेवा प्रवाहमा सलग्न उपभोक्ता समिति, समूह, गैसस, सरकारी निकाय, गाविसको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने कार्यक्रम रहेको छ। यसका लागि तालिम, गोष्ठी, समन्वय बैठक, अध्ययन भ्रमण, कर्मचारी व्यवस्था, भौतिक पूर्वाधारको व्यवस्था र नागरिक सुसुचित सम्वन्धी कार्य गरिने छन्।

ख) सहभागितामूलक योजना चक्र व्यवस्थापन कार्यक्रम

गाविस लगायत विभिन्न क्षेत्रहरुबाट गाविसभित्र प्रदान गर्ने सेवा सुविधा तथा योजना संचालनमा लक्षित समुदायको सक्रिय सहभागिता वृद्धि गर्ने र प्राप्त गर्नुपर्ने सेवा सुविधामा गुणस्तरीयता, दिगोपन र समतामूलक विकासको लागि व्यापक रूपमा लक्षित वर्गको सहभागिता र निर्णयद्वारा कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्ने, गाविसलाई समन्वयको मुख्यथलोका रूपमा विकास गरी सहकार्य र साभेदारी द्वारा दोहोरोपन, स्रोतको मितव्ययितापूर्ण उपयोगमा सहयोग पुऱ्याइने छ।

ग) द्वन्द्व व्यवस्थापन कार्यक्रम

गाउँमा वर्ग विभेद, हुने र नहुने बीचको द्वन्द्व आदिको न्यूनिकरणको लागि द्वन्द्व व्यवस्थापन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। यसको लागि स्थानीय गैससको सहयोग लिइने छ।

२.४ आयोजना/कार्यक्रमहरुको सारांश

आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा गोष्ठीको निस्कर्षको रूपमा तीनवर्षको अवधिमा यस गा.वि.स. मा प्राथमिकताको रूपमा सञ्चालन गर्न विभिन्न १५० आयोजना/कार्यक्रमहरु तय गरिएको छ। आयोजना/कार्यक्रमहरुको संख्या प्राथमिकता क्षेत्र अनुसार निम्न छन्।

क) कृषि तथा पशुविकास कार्यक्रममा	—	१३ वटा आयोजना/कार्यक्रमहरु
ख) सडक विकास कार्यक्रममा	—	२६वटा आयोजना/कार्यक्रमहरु
ग) शिक्षा विकास कार्यक्रममा	—	२८वटा आयोजना/कार्यक्रमहरु
घ) आधारभूत स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रममा	—	२९ वटा आयोजना/कार्यक्रमहरु
ङ) महिला बालबालिका सम्वन्धी कार्यक्रममा	—	१८ वटा आयोजना/कार्यक्रमहरु
च) अन्य कार्यक्रमहरुमा	—	४४वटा आयोजना/कार्यक्रमहरु

कोटवाडा गाउँको विकासको लागि तीनवर्षको लागि तर्जुमा भएको आवधिक विकास योजनाको विवरण, कार्यक्रमको नाम, सञ्चालन हुने स्थान, कार्यक्रमबाट लाभान्वित हुने जनसंख्या, कार्यक्रम शुरु तथा अन्त हुने समय, कार्यक्रमको प्राथमिक लागत र लागत जुटाइने स्रोतको विवरण आदि समावेश छ।

२.६ विस्तृत कार्यक्रम तथा योजनाहरुको विवरण

क) आर्थिक विकास

आयोजना कार्यक्रम	कार्यक्रम हुने स्थान	लाभान्वित संख्या	अनुमानित लागत रु. हजारमा (आ.ब.)				लागत व्यहोर्ने स्रोत र सहयोगी संस्था	संयोजक संस्था / कार्यान्वयनकर्ता	प्राथमिकता
			जम्मा	०६६/०६७	०६७/०६८	०६८/०६९			
१. कृषि १.१ माटो परीक्षण तथा सर्भेक्षण कार्यक्रम	पुरै गाविस	७५० घरधुरी	२००	०	२००	०	जिकृविका, एसएस एमपी, लाइभ हेल्भेटास, आरएसडिसी, गाविस,	कृषि सेवाकेन्द्र, कृषक समूह	२
१.२ उन्नत विउविजन व्यवस्थापन कार्यक्रम	पुरै गाविस	७५० घरधुरी	५६	१८७५	१८७५	१८७५	जिकृविका,लाइभ हेल्भेटास, आरएसडिसी, गाविस, गनिको, इआजी	"	१
१.३ भकारो सुधार कार्यक्रम	पुरै गाविस	७५० घरधुरी	६००	२००	२००	२००	जिपसेका, भिडिसेफ,महिला विकास, आरएसडिसी, गाविस	पशु सेवा केन्द्र, पशुपालक समुह	१
१.४ अगुवा कृषक क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम (तालिम, भ्रमण, गोष्ठी, अभियानसंचालन, बैठक, समिक्षा) कृषि तथा पशु सेवा प्राविधिक कर्मचारीको समेत क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम हुनुपर्ने	पुरै गाविस	२७ जना	२७०	९०	९०	९०	जिपसेका,जिकृविका, आर एसडिसी	पसेका, कृसेके, कृषक समूह	२
१.५ मिनिकीट प्रदर्शनी, अन्नबाली र तरकारी कार्यक्रम	प्रत्येक वडामा	१८ जना	५०	१५	१५	२०	जिकृविका, अन्य संघ संस्था	कृसेके,पसेके गाविस	१
१.६ एकीकृत सेवा प्रवाह केन्द्र भवन निर्माण कार्यक्रम	रातीमाटी	७५०	१५००	५००	५००	५००	जिपस, किर्डाक, गाविस,जिकृविका,जिपसेका, इआइजी, आरएसडिसी, गनिको	"	२
१.७ दरबन्दी अनुसार कर्मचारी व्यवस्था	रातीमाटी	४ जना	१६००	५००	५००	६००	जिकृविका, जिपसेका	"	३
१.८ बहुउद्देश्यीय नर्सरी स्थापना	हसाला	७५०	१०००	३००	३००	४००	जिकृविका, जिपसेका,	"	१

आयोजना कार्यक्रम	कार्यक्रम हुने स्थान	लाभान्वित संख्या	अनुमानित लागत रु. हजारमा (आ.ब.)				लागत व्यहोर्ने स्रोत र सहयोगी संस्था	संयोजक संस्था / कार्यान्वयन कर्ता	प्राथमिकता
			जम्मा	०६६/०६७	०६७/०६८	०६८/०६९			
कार्यक्रम एलआरपी । भिएचडब्लु परिचालन १.९ तरकारी, फलफूल, जडिबुटी, डालेघाँसको नर्सरी स्थापना		घरधुरी					गाविस, आरएसडिसी, भिडिसेफ		
१.१० कूलो तथा साना सिंचाइ आयोजना कोटवाडा-४ छहरेखोला, कोटवाडा-२ गणेशपुर, नाडला, कोटवाडा-३ हसाला, कोटवाडा-४ हसाल, कोटवाडा -५ लाप्टेधारा, वडा नं.४ नेउलपंधेरा, वडा नं.१ जडेपानी, वडानं.५,डिकेनाउला, वडा नं.४ डाँडापारी, वडा नं.७ खोलाबोराटी वडा नं.९ वखलडांडा, वडा नं. ८ अमनेपानी, देवताको पानी नयाँ निर्माण मुग्राहा धारा, गडुल, ओरि खोला मसिखोला, मुग्राहा धारा सिज्युला पोखरीमर्मत कोटवाडा ६ मुग्राहा धारा, कन्नेरीपाटा, लापखेत, राजापानी, किमधारा, बड् वडेमेला, डाँडापारी, खालीखेत	कोटवाडा गाविसका विभिन्न स्थानहरुमा नोट: (केन्द्रीय स्तरबाट स्रोत जुटाउन सकेमात्र कार्यान्वयन हुनसक्ने बृहद सिंचाइको बजेट समावेश नगरिएको)	७५० घरधुरी	२५००	८००	८००	९००	"	"	१
२. पशुपालन २.१ नश्लसुधार कार्यक्रम (उन्नत जातका भाले पशु राँगा ३, बोका ९२ कुखुरा १०००)	"	७५० घरधुरी	३००	१००	१००	१००	"	"	१
२.२ खोप तथा औषधी खरीद	"	७५०	१०००	३००	३००	४००	जिपसेका, भिडिसेफ,	पसेके, कृषक	२

आयोजना कार्यक्रम	कार्यक्रम हुने स्थान	लाभान्वित संख्या	अनुमानित लागत रु. हजारमा (आ.ब.)				लागत व्यहोर्ने स्रोत र सहयोगी संस्था	संयोजक संस्था / कार्यान्वयन कर्ता	प्राथमिकता
			जम्मा	०६६/०६७	०६७/०६८	०६८/०६९			
कार्यक्रम (रेबिज, खोरेत, भ्यागुते, चरचरे,पीपिआर र लुतो आदि) सोलार प्यानल र फिजसहित २.२.१ आन्तरिक तथा बाह्य परजीवि नियन्त्रण (जुम्रा, जुका) २.२.२ कृषक तालिम तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम		घरधुरी					महिला विकास, आर एसडिसी, गाविस, जिविस, इआइजी	समूह, कृषक	
२.३ आयआर्जन कार्यक्रम २.३.१ व्यावसायिक गाइ भैसी भेडा तथा बाखापालन, कुखुरा तथा पशु पैचो कार्यक्रम	"	७५० घरधुरी	३५०	११०	११०	१२००	"	"	२
२.३.२ पशु हाट बजार तथा औषधी उपचार र पशु बीमा कार्यक्रम	गाविसभरी	७५० घरधुरी	८००	३००	३००	२००	"	"	२
२.३.३ स्वस्थ दुध, घ्यू र मासुपसल कार्यक्रम	रातीमाटी	७५० घरधुरी	५००	१००	२००	२००	"	"	२
३. घरेलु उद्योग ३.१ घरेलु उद्योग संचालन कार्यक्रम (दाना उद्योग, कम्बल, फेरुवा	गाविसभरी	७५० घरधुरी	१५००	५००	५००	५००	जिल्ला घरेलु उद्योग कार्यालय, महिलाविकास, लघु उद्यम, आरएसडिसी, इआइजी, भिडिसेफ	"	१
४. वित्तीय संस्था ४.१ कृषक बचत तथा ऋणसहकारी संस्थाको स्थापना	गाविस भरी	७५० घरधुरी	५००	१००	२००	२००	"	"	१
५. रोजगार ५.१ स्वरोजगार तथा व्यावसायिक शिक्षा कार्यक्रम	गाविसभरी	७५० घरधुरी	१०००	३००	३००	४००	जिविस, गाविस, जिशिका, महिला विकास, लघु उद्यम, इआजी, आरएसडिसी	"	१
६. सीपविकास	गाविसभरी	३०० जना	८००	२००	३००	३००		किर्डाक,भिडि	१

आयोजना कार्यक्रम	कार्यक्रम हुने स्थान	लाभान्वित संख्या	अनुमानित लागत रु. हजारमा (आ.ब.)				लागत व्यहोर्ने स्रोत र सहयोगी संस्था	संयोजक संस्था / कार्यान्वयनकर्ता	प्राथमिकता
			जम्मा	०६६/०६७	०६७/०६८	०६८/०६९			
सीपमूलक तालिम कार्यक्रम							"	सेफ,मवि, आरएसडिसी	
७. पर्यटन ७.१ पर्यटकीय क्षेत्र घोषणा तथा प्रचार प्रसार	गाविसभरी	२५०० जना	१५००	५००	५००	५००	पर्यटन बोर्ड, ना तथा उम,जिविस, गाविस	गाविस, उस	२
८. खानी तथा भूगर्भ ८.१ फलाम तथा सिलेट प्रशोधन तथा निकासी कार्यक्रम	गाविसभरी	७५० घरधुरी	१०००	३००	३००	४००	खानी तथा भूगर्भ विभाग, जिविस, गाविस, निजीक्षेत्र, गैसस	गाविस, निजीक्षेत्र, गैसस	३

ख) सामाजिक विकास समिति

आयोजना कार्यक्रम	कार्यक्रम हुने स्थान	लाभान्वित संख्या	अनुमानित लागत रु. हजारमा (आ.ब.)				लागत व्यहोर्ने स्रोत र सहयोगी संस्था	संयोजक संस्था / कार्यान्वयनकर्ता	प्राथमिकता
			जम्मा	०६६/०६७	०६७/०६८	०६८/०६९			
क) शिक्षा १. विद्यालय भवन मर्मत श्री नुवादेव निमावि २ कोठा श्री चौथीकोट प्रावि १ कोठा श्री सरस्वती प्रावि १ कोठा श्री गुरुदेव प्रावि १ कोठा श्री नन्दादेवी उमावि ८ कोठा	गाविसका उल्लेखित विद्यालयहरु	२६० विद्यार्थी	३१००	०	१७००	१४००	जिविस, हेल्भेटास, किर्डाक, गाविस, गैसस, जिशिका, कर्णली रोजगार	गाविस, गैसस, उपभोक्ता समिति, विव्यस	२
२. विद्यालय भवन निर्माण (पूर्णरूपमा) श्री नुवादेव निमावि, ८ कोठा श्री चौथीकोट प्रावि ५ कोठा श्री सरस्वती प्रावि ५ कोठा श्री गुरुदेव प्रावि ५ कोठा श्री नन्दादेवी उमावि १२ कोठा श्री जनता प्रावि ३ कोठा	गाविसका उल्लेखित विद्यालयहरु(केन्द्रिय बजेट व्यवस्था हुनुपर्ने भएकोले ठूला निर्माणको बजेट	१६६० विद्यार्थी	३५००	०	१७००	१८००	"	"	२

आयोजना कार्यक्रम	कार्यक्रम हुने स्थान	लाभान्वित संख्या	अनुमानित लागत रु. हजारमा (आ.ब.)				लागत व्यहोर्ने स्रोत र सहयोगी संस्था	संयोजक संस्था / कार्यान्वयनकर्ता	प्राथमिकता
			जम्मा	०६६/०६७	०६७/०६८	०६८/०६९			
श्री नैनेल देव प्रावि ३ कोठा श्री रहगाड प्रावि ३ कोठा श्री नन्दादेवी बालविकास केन्द्र ३ कोठा श्री शान्ति प्रावि ५ कोठा श्री तुलापडा बालविकास केन्द्र ३ कोठा श्री मष्टादेव प्रस्तावित प्रावि ५ कोठा	अनुमान नगरिएको)								
३. विद्यालय स्वीकृती कार्यक्रम श्री बुद्ध प्रावि रहगाडा-६, श्री जनता प्रावि, श्री रहगाड प्रावि, नन्दादेवी बालविकास केन्द्र, श्री शान्ति प्रावि लामीडाडा, श्री तुलापहडा बालविकास, श्री मष्टादेव प्रावि, बालविकास केन्द्र वडा नं. २, ३, ५, ६, ७, ८, ९	"	९०० विद्यार्थी	७००	०	३००	४००	"	"	१
४. विद्यालय दरबन्दी कार्यक्रम श्री नुवादेव निमावि ३ दरबन्दी, नुवादेव प्रावि ३ कोठा, श्री चौथीकोट प्रावि ३ कोठा, श्री सरस्वति प्रावि ३ कोठा, श्री गुरुदेव प्रावि ३ कोठा, श्री शान्ति प्रावि ३ कोठा, श्री नन्दादेवी उमावि ८ कोठा, जनता प्रावि ३ कोठा, श्री नैनेलदेव प्रावि ३ कोठा, श्री रहगाड प्रावि ३ कोठा, नन्दादेवी बालविकास केन्द्र २ कोठा, तुलापहडा बालविकास केन्द्र २ कोठा, श्री मष्टादेवी प्रस्तावित प्रावि ३ कोठा	"	२८०० विद्यार्थी	११४६६	३४४६	४०००	४०००	"	"	१
५. अपाङ्ग विद्यालय दरबन्दी कार्यक्रम	कोटवाडा	२०	७८०	२६०	२६०	२६०	"	"	२

आयोजना कार्यक्रम	कार्यक्रम हुने स्थान	लाभान्वित संख्या	अनुमानित लागत रु. हजारमा (आ.ब.)				लागत व्यहोर्ने स्रोत र सहयोगी संस्था	संयोजक संस्था / कार्यान्वयनकर्ता	प्राथमिकता
			जम्मा	०६६/०६७	०६७/०६८	०६८/०६९			
बहिरा स्रोत केन्द्र, २ दरबन्दी		विद्यार्थी							
६. छात्रवृत्ति कार्यक्रम	सर्वे विद्यालय	५००० जना	१८००	६००	६००	६००	"	"	१
७. बालविकास केन्द्र स्थापना	गाविसभरी	५०० जना	७२९	२४३	२४३	२४३	"	"	४
ख) द्वन्द्व पीडित १. द्वन्द्वपीडित राहत कार्यक्रम (मृत्यू, अङ्गभङ्ग, आगजनी) (४६जना मृत्यू, ३०जना अंगभंग, २० घर आगजनि)	"	९६ परिवार	४६२५०	१४२५०	१४०००	१८०००	शान्ति मन्त्रालय, जिल्ला प्रशासन, जिविस, गाविस, गैसस, दातृसंस्था,	गाविस, स्थानीय शान्ति समिति	१
ग) सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम जेष्ठ नागरिक, अपांग, एकल महिला भत्ता वितरण (१०० महिला, १०० पुरुष, अपांग ५०, विधुवा ९० जना)	"	३४० जना	१९६०	६००	६००	७६०	स्थानीय विकास मन्त्रालय, जिविस, गाविस, दातृसंस्था, गैसस,	गाविस	२
घ) दलित रोजगार कार्यक्रम	"	२५० जना	१८००	०	१०००	८००	□"	गाविस, गैसस, लघु उद्यम, इआइजी, दलित सेवा संघ	१
ङ) खेलकूद विकास कार्यक्रम (भवन, खेलकूद सामाग्री, खेल मैदान, प्रशिक्षक)	"	३०० युवा	१०००	०	५००	५००	खेलकूद मन्त्रालय, जिशिका, जिविस, गाविस, दातृसंस्था, गैसस,	गाउँस्तरीय खेलकूद विकास समिति, गाविस,	१
च) स्नातक क्याम्पस स्थापना कार्यक्रम	"	१५०० विद्यार्थी	७००००	५००००	५००००	२००००	शिक्षा मन्त्रालय, जिविस, गाविस, अभिभावक	क्याम्पस व्यवस्थापन समिति	५
छ) स्वास्थ्य सेवा १. मातृशिशु तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम	हेल्थपोष्ट कोटवाडा	७५० घरधुरी					जिविस, गाविस, जिस्वाका, हेपो, दातृसंस्था, गैसस,	गाविस, हेपो संचालन व्यवस्थापन	

आयोजना कार्यक्रम	कार्यक्रम हुने स्थान	लाभान्वित संख्या	अनुमानित लागत रु. हजारमा (आ.ब.)				लागत व्यहोर्ने स्रोत र सहयोगी संस्था	संयोजक संस्था / कार्यान्वयनकर्ता समिति	प्राथमिकता
			जम्मा	०६६/०६७	०६७/०६८	०६८/०६९			
१.१ भौतिक पूर्वाधार, फर्निचर	"	"	२५	२५	०	०	"	"	२
१.२ सुरक्षित सुत्केरी गराउने सामान	"	"	३५	३५	०	०	"	"	१
१.३ सुरक्षित मातृत्व यातायात खर्च	"	"	७५०	२५०	२५०	२५०	"	"	३
२. स्वास्थ्य सेवा सुधार कार्यक्रम	"	"					"	"	
२.१ खानेपानी	"	"	१५०	१५०	०	०	"	"	१
२.२ औषधीको व्यवस्था	"	"	७५०	२५०	२५०	२५०	"	"	१
२.३ फर्निचर	"	"	३५	१५	२०	०	"	"	३
२.४ फिल्ड मर्मत संभार, घेरवार	"	"	१४०	०	१४०	०	"	"	४
२.५ उर्जाको व्यवस्था	"	"	२५	२५	०	०	"	"	५
३. सरुवारोग	"	"					"	"	
३.१ क्षयकुष्ठ, औलो, हैजा, भडापखाला, दादुरा, टाइफाइड आदि व्यवस्थापन, (उपचार र रोकथाम)	"	"	१५०	५०	५०	५०	"	"	१
३.२ ल्यावको व्यवस्था	"	"	२००	०	२००	०	"	"	२
४. पोषण कार्यक्रम	"	"	३००	१००	१००	१००	"	"	१
५. खोप	"	"	१२०	४०	४०	४०	"	"	१
५.१ नियमित खोप संचालन	"	"							
५.२ फ्रिजको व्यवस्था	"	"	२००	०	२००	०	"	"	२
६. परिवार नियोजन कार्यक्रम तालिम	"	"	९५	४५	२५	२५	"	"	१
७. मस्वासे कार्यक्रम ९जना (२जना थप गर्नुपर्ने)	"	"	३२६	५२	३७	३७	"	"	२
८. स्वास्थ्य चौकी दरवन्दी थप चौकीदार १ जना, कास १ जना, मुखिया १, ल्याव असिष्टण्ट १ जना	"	"	४२००	१४००	१४००	१४००	"	"	२

आयोजना कार्यक्रम	कार्यक्रम हुने स्थान	लाभान्वित संख्या	अनुमानित लागत रु. हजारमा (आ.ब.)				लागत व्यहोर्ने स्रोत र सहयोगी संस्था	संयोजक संस्था / कार्यान्वयनकर्ता	प्राथमिकता
			जम्मा	०६६/०६७	०६७/०६८	०६८/०६९			
९. स्वास्थ्य शिक्षा प्रवर्द्धन सेवा	"	"	१५०	५०	५०	५०	"	"	१
१०. उपचार सेवा	"	"	१५०	१५०	१५०	१५०	"	"	१
११. गाउँघर क्लिनिक	"	"	१२०	४०	४०	४०	"	"	१
१२. तालिम, भ्रमण	"	"	२००	६६	६६	६८	"	"	१
१३. उपकरण खरीद	"	"	४००	१३२	१३४	१३४	"	"	१
ज) महिला तथा बालबालिका									
१. महिला हिंसा विरुद्ध अभियान कार्यक्रम	गाविसभरी	९० जना	४२	१४	१४	१४	जिविस, महिला विकास, गाविस, गैससहरु, दातृसंस्थाहरु	गाविस, गैसस, समूह,सिएमसी तथा क्लवहरु	१
२. महिला पुरुष समविकास तालिम	"गाविसभरी	३६ जना	२००	१००	१००	१००	"	"	१
३. महिला प्रौढ शिक्षा कार्यक्रम	"गाविसभरी	१८०	६३	२१	२१	२१	"	"	१
४. जनचेतना अभियान	गाविसभरी	७५०	३०	१०	१०	१०	"	"	१
५. बहु विवाह, अनमेल विवाह, बाल विवाह विरुद्ध सुसुचित, दवाव, अभियान कार्यक्रम	गाविसभरी	७५० घरधुरी	३०	१०	१०	१०	"	"	१
६. किशोर किशोरी शिक्षा कार्यक्रम	गाविसभरी	१०० जना	६०	२०	२०	२०	"	"	१
७. महिला तथा बालअधिकार सचेतना कार्यक्रम	गाविसभरी	७५० घरधुरी	६०	२०	२०	२०	"	"	२
८. आड खस्ने जाँच तथा उपचार शिविर	गाविसभरी	३०० जना	३००	१००	१००	१००	"	"	१
९. सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी जनचेतना विस्तार	गाविसभरी	३०० जना	७५	२५	२५	२५	"	"	१
१०. नेतृत्व तहमा महिलाको प्रतिनिधित्व	गाविसभरी	२७ ज	६०	२०	२०	२०	"	"	२
११. नेतृत्व विकास र क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	गाविसभरी	५० जना	१५०	५०	५०	५०	"	"	२
१२. छाउपडि प्रथा न्यूनिकरण	गाविसभरी	३२०	९०	३०	३०	३०	"	"	१

आयोजना कार्यक्रम	कार्यक्रम हुने स्थान	लाभान्वित संख्या	अनुमानित लागत रु. हजारमा (आ.ब.)				लागत व्यहोर्ने स्रोत र सहयोगी संस्था	संयोजक संस्था / कार्यान्वयनकर्ता	प्राथमिकता
			जम्मा	०६६/०६७	०६७/०६८	०६८/०६९			
कार्यक्रम									
१३. एकल महिला सम्बन्धी जनचेतना, सशक्तिकरण कार्यक्रम	गाविसभरी	४००	६०	२०	२०	२०	"	"	१
१४. एकल महिला आयआर्जन कार्यक्रम	गाविसभरी	१२०	२००	७५	७५	५०	"	"	१
१५. एकल महिला भत्ताको व्यवस्था	गाविसभरी	१२०	२१६०	१२०	७२०	७२०	"	"	१
बालबालिका									
१. बालअधिकार सुसुचित अभियान सन्चालन	गाविसभरी	२०००	५०	१५	१७	१८	"	"	१
२. बालविकास केन्द्र स्थापना	वस्तीस्तरमा	१८	४८०	१६०	१६०	१६०	"	"	१
३. बाल क्लवहरुको व्यवस्था	विद्यालयहरुमा	२७	२००	६०	७०	७०	"	"	१

ग) भौतिक पूर्वाधार तथा वन, वातावरण विकास समिति

आयोजना कार्यक्रम	कार्यक्रम हुने स्थान	लाभान्वित संख्या	अनुमानित लागत रु. हजारमा (आ.ब.)				लागत व्यहोर्ने स्रोत र सहयोगी संस्था	संयोजक संस्था / कार्यान्वयनकर्ता	प्राथमिकता
			जम्मा	०६६/०६७	०६७/०६८	०६८/०६९			
क) पर्यटकीय सडक निर्माण कार्यक्रम १. कर्णाली लोकमार्ग देखि एयरपोर्ट सम्म	सेरीपुल-कोटवाडा	७५० घरधुरी	केन्द्रीय बजेट				सडक विभाग, जिविस, दातृसंस्था, गाविस, गैसस	जिविस, गाविस, गैसस, उस	२
२. एयरपोर्ट देखि रामारोशन सम्म	कोटवाडा- रामारोशन	७५० घरधुरी	केन्द्रीय बजेट				"	"	३
३. एयरपोर्ट देखि बडिमालिका सम्म	एयरपोर्ट- बडिमालिका	७५० घरधुरी	केन्द्रीय बजेट				"	"	३
४. सेरीघाट गाडितर्ने पुल देखि लालीघाट सम्म गाडि तर्ने फेरी समेत	सेरिघाट, लालिघाट र कर्णाली नदीमा फेरी	७५० घरधुरी	केन्द्रीय बजेट				"	"	१

आयोजना कार्यक्रम	कार्यक्रम हुने स्थान	लाभान्वित संख्या	अनुमानित लागत रु. हजारमा (आ.ब.)				लागत व्यहोर्ने स्रोत र सहयोगी संस्था	संयोजक संस्था /कार्यान्वयनकर्ता	प्राथमिकता
			जम्मा	०६६/०६७	०६७/०६८	०६८/०६९			
५. सदरमुकाम मान्मा देखि कोटवाडा सम्म केबुलकार	मान्मा-कोटवाडा	७५० घरधुरी	केन्द्रीय बजेट				"	"	२
६. कोटवाडा देखि केबुलकार बडिमालिका सम्म	बडिमालिका-कोटवाडा	७५० घरधुरी	केन्द्रीय बजेट				"	"	३
ख) घोडेढो बाटो निर्माण									
१. एयरपोर्ट देखि बडिमालिका सम्म	कोटवाडा	७५० घरधुरी	१५००	०	५००	१०००	"	"	२
२. चुल्ठिकुना देखि एयरपोर्ट सम्म	कोटवाडा	७५० घरधुरी	१५०	५०	१००	०	"	"	२
३. लालीबाट खुकोटवाडा देखि एयरपोर्ट सम्म	कोटवाडा	७५० घरधुरी	२५०	५०	१००	१००	"	"	१
४. लालिघाट थोल्बडा बाट बडिडाँडा सम्म	कोटवाडा	७५० घरधुरी	२५०	५०	१००	१००	"	"	३
ग) गोरेढो बाटो निर्माण									
१. खुलालु देखि असिवएना सम्म	कोटवाडा	७५० घरधुरी	३००	१००	१००	१००	"	"	३
२. डाडाखर्क देखि एयरपोर्टसम्म मर्मत	कोटवाडा	७५० घरधुरी	२००	०	१००	१००	"	"	३
३. लालिघाट देखि देरापाताल हुँदैबडिडाँडा सम्म	कोटवाडा	७५० घरधुरी	१५०	०	५०	१००	"	"	२
४. भदेलपाखा देखि ओडगाउँ हुँदै मेहेल्खर्क सम्म	कोटवाडा	७५० घरधुरी	४००	०	२००	२००	"	"	१
घ) मर्मत (गोरेढो र घोडेढो)									
१. रहगाड देखि एयरपोर्ट सम्म	कोटवाडा	७५० घरधुरी	२००	०	१००	१००	"	"	१
२. लडाहन्ना देखि सल्ला रुख हुँदै मजिउनी सम्म मर्मत	कोटवाडा	७५० घरधुरी	४००	१००	१००	२००	"	"	१

आयोजना कार्यक्रम	कार्यक्रम हुने स्थान	लाभान्वित संख्या	अनुमानित लागत रु. हजारमा (आ.ब.)				लागत व्यहोर्ने स्रोत र सहयोगी संस्था	संयोजक संस्था /कार्यान्वयनकर्ता	प्राथमिकता
			जम्मा	०६६/०६७	०६७/०६८	०६८/०६९			
३. बाउसेरा देखि ठुलापहडा हुँदै चौथा सम्म	कोटवाडा	७५० घरधुरी	३००	१००	१००	१००	"	"	१
४. चिने देखि तल्लोवाटो घट्टेखोला सम्म	कोटवाडा	७५० घरधुरी	३००	१००	१००	१००	"	"	२
५. चुडी खोला देखि लामीछामी, खुलालु देखी गणेशपुर सम्म	कोटवाडा	७५० घरधुरी	४००	१००	१००	२००	"	"	३
६. भउरेकुना देखि लडाहन्ना हुँदै एयरपोर्ट सम्म , चौथा देखि घट्टेखोला सम्म	कोटवाडा	७५० घरधुरी	६००	२००	२००	२००	"	"	३
ड) पुल पुलेसा नयाँ निर्माण									
१. डाँडाखर्का भो. पु.	कोटवाडा-माल्कोट	२ गाविस	३००	०	१००	२००	स्थाविमं, भोपु कार्यक्रम, जिविस, गाविस, दातृसंस्था, गैसस,	उस, गैसस, गाविस	१
२. खुकोटवाडा भो.पु.	वडा नं ६		३००	०	१००	२००	"	"	१
३. रहगाड भो.पु. मर्मत	कोटवाडा कोटवाडा		५००	०	२००	३००	"	"	१
४. खुकोटवाडा भो.पु. मर्मत	कोटवाडा कोटवाडा		५००	१००	४००	०	"	"	२
५. लालीघाट भा.पु. मर्मत	कोटवाडा लाल		६०	६०	०	०	"	"	२
६. दोस्रो लालीघाट भो.पु. मर्मत	कोटवाडा भर्ता		५०	५०	०	०	"	"	
च) भवन निर्माण तथा मर्मत									
१. गाविस भवन निर्माण	रातिमाटी, विरखम्ब	४५० घरधुरी	१५०	१५०	०	०	"	"	२
२. हुलाक भवन	रातिमाटी	"	५००	१००	३००	१००	"	"	३
३. कृषि भवन	रातिमाटी	"	५००	१००	३००	१००	"	"	३
४. टेलीफोन टावर	लामीडाँडा	"	१५०	१५०	०	०	"	"	३

आयोजना कार्यक्रम	कार्यक्रम हुने स्थान	लाभान्वित संख्या	अनुमानित लागत रु. हजारमा (आ.ब.)				लागत व्यहोर्ने स्रोत र सहयोगी संस्था	संयोजक संस्था /कार्यान्वयनकर्ता	प्राथमिकता
			जम्मा	०६६/०६७	०६७/०६८	०६८/०६९			
५. रेन्जरपोष्ट	रातीमाटी, लामीडाँडा	"	१५०	०	१५०	०	"	"	३
६. एयरपोर्ट भवन	सुन्थराली	"	१७००	०	१०००	७००	"	"	२
७. उच्च मावि (बहिरा) कोठा थप	वडा नं ४	"	५००	१००	४००	०	"	"	१
८. बहुउद्देश्यीय सहकारी भवन निर्माण	वडा नं २	"	५००	१००	४००	०	"	"	१
९. द्वन्दका बेला भत्किएका मन्दिरहरु नुवादेव, नन्दादेवी, देउडु, धवलपुरा, खोदाई, मष्टो, निराङ्लो, बर्मु, नइलेल,	गाविसभरी		१८०	६०	६०	६०	"	"	३
१०. नन्दादेवी बालविकास केन्द्र	निलाखा	२० घर	१००	१००	०	०	"	"	३
११. प्रशुतिगृह भवन निर्माण	हेपो भवन	७५० घर	५००	०	१००	५००	"	"	१
छ) खानेपानी नयाँ निर्माण	गाविसभरी								
१. उपायाडाँडा रुप्सा कुमालगाउँ हुँदै कोटवाडा एयरपोर्ट सम्म बृहद खापा नि.		७५०	केन्द्रीय बजेट				आवास तथा भौ यो, डिखापाका, जिविस, ग्रामीण खापा, दातृसंस्था, गाविस, गैसस,	जिविस, गाविस, गैसस, उस	१
२. खानेपानी मर्मत (देउताको पानी देखि वडा नं.४, लामीछामी वडा नं.३, ओडगाउँ वडा नं. १, धारीडिके, डाँडापोरी, डाँडापोरी र हसाला, गणेशपुर, कार्यालयहरुमा विग्रेका खानेपानी समेत, बडेमेला खानेपानी ढलनिकास)		५५०	९५०	२००	३५०	४००	"	"	१
३. नयाँ खानेपानी निर्माण (श्री नन्दादेवी उच्च मावि,लामीछामी खौला खापा, मेहेलखर्क, मूलाधारा चौथीकोट खापा, खोलाविरोटा खापा मर्मत, ठूलापहडा खापा, बाउसेरा कगराटा,	कोटवाडा	७५०	२१५०	७००	७००	७५०	"	"	१

आयोजना कार्यक्रम	कार्यक्रम हुने स्थान	लाभान्वित संख्या	अनुमानित लागत रु. हजारमा (आ.ब.)				लागत व्यहोर्ने स्रोत र सहयोगी संस्था	संयोजक संस्था /कार्यान्वयनकर्ता	प्राथमिकता
			जम्मा	०६६/०६७	०६७/०६८	०६८/०६९			
तितेरधारा, राउतेवाडा, भत्कुडे पहाड, अमना)									
४. मर्मत कुवा (डिके मेहलसराय,डिके, जान्नेमेला)		४५०	२००	१००	१००	०	"	"	१
ज) सिंचाई (लाप्खेत, त्रिवेणी देखि कोटवाडा, मजिउनी खोला देखि चौथीकोट, तल्लो बडेमेला देखितोला जिउला, चुलीकुना, मार्सिखोला, घट्टेगडा देखि गणेशपुर, ओडी खोला मारीखोला सम्म)	कोटवाडा	७५०	केन्द्रीय बजेट				जलस्रोत मन्त्रालय, सिंचाइ डिभिजन कार्यालय, जिविस, गाविस, दातृसंस्था, जिकृविका, गैसस,	"	१
झ. उर्जा क. (गोवरग्याँस ४-७ वडा सम्म), सुधारिएको चुल्हो १, २,३,८,९ सम्म, सुधारिएको घट्ट -रहगाड, वहडेछडा साना जलविद्युत वडा नं. ६, रकु जलविद्युत निर्माण ख. गा.वि.स देखि कोटवाडाका पुरै वडामा विधुत लाईन विस्तार	कोटवाडा	७५०	केन्द्रीय बजेट				उर्जा मन्त्रालय, जिविस, बैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धन केन्द्र, दातृसंस्था, गैसस, गाविस	"	१
ञ) सरसफाई (चर्पी निर्माण, सामुदायिक सरसफाइ र जनचेतना अभियान संचालन)	गाविसभरी	७५०	१८७५	६००	६००	६७५	खानेपानी, शिक्षा, स्वास्थ्य कार्यालय, जिविस, गाविस, दातृसंस्था, गैसस,	"	२
ट) भू-संरक्षण									
१. घरीबोट वस्ती व्यवस्थापन	बडेमेला	२००	३००	०	१५०	१५०	वन तथा वातावरण, भौतिक पूर्वाधार, स्थाविमं, जिविस, गाविस, दातृसंस्था, गैसस,	गाविस, गैसस, उस,	१
२. रहगाडको किनार तटबन्धन	रहगाड	३००	४००	२००	२००	०			३

आयोजना कार्यक्रम	कार्यक्रम हुने स्थान	लाभान्वित संख्या	अनुमानित लागत रु. हजारमा (आ.ब.)				लागत व्यहोर्ने स्रोत र सहयोगी संस्था	संयोजक संस्था /कार्यान्वयनकर्ता	प्राथमिकता
			जम्मा	०६६/०६७	०६७/०६८	०६८/०६९			
३. मजिउनी खोला, बुकेखोला, ओडी खोला, मासींखोला, भिआउने खोला, सिंगारेमेला तटबन्धन,पानीखोला, ओडगाँउ	गाविसभरी	७५०	५००	०	२५०	२५०			२
४. डाँडापोरी सिमलपानी वस्ती व्यवस्थापन	डाँडापोरी	१५०	३००	०	१५०	१५०			३
५. माझ आँगन तटबन्धन कार्य	माझआँगन	१६०	३००	१५०	१५०	०			३
६. सिमजीउला भेदल चाखा तटबन्धन	वडानं.२	१५०	३००	०	१५०	१५०			२
७. पानी ओडार तटबन्धन	९	२००	३००	१५०	१५०	०			३
८. नन्दादेवी उमावि फिल्ड तटबन्धन	४	७५०	५००	५००	०	०			१
९. चौथीकोट आरन तटबन्धन	८	७५०	५००	२५०	२५०	०			१
ठ) सञ्चार									
१. लोकल ल्याण्डलाइन टेलिफोन वितरण	गाविसभरी		५००	१५०	१५०	२००	दुर सञ्चार प्राधिकरण, निजी क्षेत्र, दातृसंस्था, गैसस	गाविस, उस, गैसस, निजीक्षेत्र	३
२. टावर निर्माण (नमस्ते रस्काइ)	खामाडाँडा		५००	०	१५०	३५०	"	"	२
३. टेलीसेन्टर संचालन	गाविस २		५००	०	२००	३००	"	"	१
ड) बन संरक्षण, व्यवस्थापन कार्यक्रम							बनकार्यालय, रेन्जपोष्ट, गाविस, उस, गैसस, दातृसंस्था	सावउस	
१. सामुदायिक बन उपभोक्ता समिति मार्फत संरक्षण कार्यसंचालन	रातीमाटी सावन	७५०घर	६००	१००	२००	३००	"	"	१
२. नयाँ सा.बन गठन र दर्ता	चूलीकुना, धारी डिके, लालिघाट	७५०घ.	१२०	३०	३०	६०	"	"	१
३. राष्ट्रिय बनसंरक्षण समन्वय कार्यक्रम	कोल्टी विसौना, जाखुटे	७५०घर	२००	५०	५०	१००	"	"	१

घ) संस्थागत विकास समिति

आयोजना कार्यक्रम	कार्यक्रम हुने स्थान	लाभान्वित संख्या	अनुमानित लागत रु. हजारमा (आ.ब.)				लागत व्यहोर्ने स्रोत र सहयोगी संस्था	संयोजक संस्था / कार्यान्वयनकर्ता	प्राथमिकता
			जम्मा	०६६/०६७	०६७/०६८	०६८/०६९			
क) गाविस क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम									
१. गाविस कार्यालयको भवन पुनर्निर्माण	गाविस कार्यालय	७५०	केन्द्रीय बजेट				शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय, स्थाविम, जिविस, गाविस, दातृसंस्था, गैसस	गाविस, उस, गैसस	१
२. फर्निचर व्यवस्थापन	गाविस कार्यालय	१५०	२५०	०	०	२५०	जिविस, गाविस, दातृसंस्था, गैसस,	"	३
३. असइ (प्राविधिक) नियुक्ति	गाविस कार्यालय	७५०	३०२	२०२	०	०	"	"	१
४. गाविस, गैसस, सेवा केन्द्र समन्वय सञ्जाल गठन कार्य	गाविस कार्यालय	७५०	६०	०२०	२०	२०	"	"	१
५. अनुगमन तथा समिक्षा व्यवस्थापन कार्य तथा सिफारीश	योजनास्थल	७५०	१८	६	६	६	"	"	१
६. सामाजिक विकृती हटाउन गाविस स्तरीय समिति गठन	गाविस	७५०	१०	१०	०	०	"	"	२
७. संघ संस्थाबाट चेतना अभिवृद्धि तालिम,	गाविसभरी	७५०	१६२	५४	५४	५४	"	"	२
८. सहभागितात्मक योजना तर्जुमा तथा उपभोक्ता समिति गठन	गाविस	७५०	२१	७	७	७	"	"	१
९. विनियम विधान निर्माण कार्य	गाविस	७५०	१०	४	३	३	"	"	१
१०. गाविसको आन्तरिक स्रोत (कोष) अभिवृद्धि कार्यक्रम	गाविस	७५०	६०	६०	०	०	"	"	१
११. गाविसको आवधिक योजनाको मध्यावधि मूल्यांकन	गाविस	७५०	६०	०	६०	०	"	"	१

२.६ कार्यक्रमहरूको प्रारम्भिक लागत तथा वित्तिय श्रोत प्रक्षेपण

२.६.१ कार्यक्रमहरूको प्रारम्भिक लागत

कोटवाडा गा.वि.स.को आवधिक गाउँ विकास योजनाको सूचीमा प्रत्येक कार्यक्रमको प्रारम्भिक लागत समेत अनुमान गरिएको छ (विवरणको लागि आगामी पृष्ठ हेर्नु होला) । उक्त सूचीमा योजनाहरूको प्रारम्भिक लागत रु. २१,१६,६४,०००/- को आवश्यक पर्ने अनुमान गरिएको छ, जस अनुसार आर्थिक विकास कार्यक्रममा ८.०%, पूर्वाधार विकास कार्यक्रममा १८.०%, सामाजिक विकास कार्यक्रमहरूमा ७३.९% संस्थागत विकास कार्यक्रममा १% रकम खर्च हुने अनुमान गरिएको छ । नितान्त आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा अवधिमा सहभागीहरूको आफ्नो स्थानीय ज्ञान, जानकारी र सीपको आधारमा गरिएको अनुमान हुनाले यथार्थता संग अलि टाढैको मात्र सम्बन्ध हुन सक्ला तापनि स्थानीय प्रयाशलाई शीरोधार्य गरी उनीहरूको आत्मबललाई जगाइ स्थानीय विकासलाई गति दिन यसलाई विना तोडमोड प्रस्तुत गरिएको छ । यसैगरी स्थानीय तहमा केन्द्रिय, जिल्ला तथा स्थानीय तहबाट हुनसक्ने आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको स्पष्ट सीमारेखा नहुनाले पनि गाविसको हालको आम्दानीको तुलनामा यी अनुमानहरू धेरैगुना बढी देखिएका छन् । प्रारम्भिक अनुमानित लागतको सारांश संलग्न छ ।

२.६.२ आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि वित्तिय श्रोत प्रक्षेपण

यस गा.वि.स.को विगतका ३ वर्षको वजेट श्रोतको आधारमा (विवरण अनसूची-३.१ र ३.२ मा हेर्नुहोस्) आगामी २०६६/०६७ देखि २०६८/०६९ सम्मको आवधिक योजनाको लागि **आवश्यक** पर्ने अनुमानित वित्तिय श्रोतको प्रक्षेपण गरिएको छ । उक्त प्रक्षेपण अनुसार गाउँ विकासको लागि गत तीनवर्ष अवधिमा विभिन्न श्रोतबाट कुल रु. ८,२७,५१,०००/- (अक्षरिपी आठ करोड सत्ताइस लाख एकाउन्न हजार रुपैया) आम्दानी भएको देखिन्छ भने उपभोक्ताको योगदान २०% र वार्षिक स्रोत वृद्धि २०% समेत जोड्दा आगामी तीनवर्षमा रु. १०,३३,४४,०००/- (अक्षरुपी रु दश करोड तेत्तीस लाख चवालीस हजार रुपैया) हुन सक्ने देखिन्छ ।

चालु आर्थिक वर्ष सहित आगामी २ वर्षको वित्तिय श्रोतको प्रक्षेपण रु. १२,४७,१३,०००/- (अक्षरिपी बाह्र करोड सतचालिस लाख तेह्र हजार रुपैया) र आवधिक योजनामा प्रस्ताव गरिएको प्रारम्भिक लागत रु. २१,१६,६४,०००/- हेर्दा रु. ८,५९,५१,०००/- नपुग हुने देखिन्छ । उक्त अनुमानित घाटा रकम उपभोक्ताको योगदान, नेपाल सरकारको अनुदान, दातृसंस्थाहरूबाट सञ्चालन हुने विभिन्न सहयोग कार्यक्रमहरू, नेपाल सरकारको विशेष अनुदान तथा गाविसको अनुदान रकममा हुने भारी वृद्धि आदिबाट थप आयोजना/कार्यक्रमहरू आवधिक योजनाको उद्देश्य अनुरूप तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्न सकिने देखिन्छ । आ.व. २०६६/०६७-२०६८/०६९ को वित्तिय श्रोतको प्रक्षेपणको विवरण आगामी पृष्ठमा दिइएको छ ।

कोटवाडा गाउँ विकास समितिको आ.व. २०६६/०६७-२०६८/०६९ को वित्तिय श्रोतको प्रक्षेपणको विवरण

क्र.सं.	आम्दानी शीर्षक	आर्थिक वर्ष (बजेट रु. हजारमा)			जम्मा	प्रतिवर्ष सरदर	प्रक्षेपण		३ वर्षको संभावित आम्दानी जम्मा
		०६४/६५	०६५/६६	०६६/६७			०६७/६८	०६८/६९	
१	गाविस अनुदान	५००	१०००	३०००	४५००	१५००	१८००	२१६०	६९६०
२	जिविस अनुदान	८०	०	०	८०	२६।७	३२	३८।४	७०।४
३	गाविस आन्तरिक स्रोत परिचालन	१६००	०	०	१६००	५३३	६४०	७६८	१४०८
४	कर्णाली रोजगार कार्यक्रम	०	१८००	०	१८००	६००	७२०	८६४	१५८४
५	निर्वाचन क्षेत्र विकास कार्यक्रम	६०	०	०	६०	२०	२४	२८।८	५२।८
६	सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम	०	८०	५००	५८०	१९३	२३२	२७८।४	१०१०।४
७	द्वन्द्वपीडित राहत कार्यक्रम	१५०००	४३००	०	१९३००	६४३३	७७२०	९२६४	१६९८४
८	नेपाल सरकारका निकायहरु क) शिक्षा	७२८	२००००	२५०००	४५७२८	१५२४३	१८२९१	२१९४९	६५२४९
९	ख) स्वास्थ्य	५३७	७५३।७	७९१	२०८२	६९४	८३२।७	९९९।२	२६२२।९
१०	ग) कृषि	३००	७०३	७४५	१७४८	५८३	६९९।२	८३९	२२८३।२
११	घ) पशु	३००	३५०	४०५	१०५५	३५२	४२२।१	५०६।५	१३३३।८
१२	च) महिला विकास	३००	०	०	३००	१००	१२०	१४४	२६४
१३	अ/गैसस कार्यक्रम क) गनिको । स्थाविको	६००	०	०	६००	२००	२४०	२८८	५२८
१४	गाउँ विकास कार्यक्रम, सादा नेपाल	३२६	२००	०	५२६	१७५	२१०।४	२५२।५	४६२।८
१५	लाइभ हेल्मेटास, आर एस डि सी	०	५५४।४	०	५५४	१८५	२२१।८	२६६।१	४८७।८
१६	महिला तथा बालबालिका सहयोग कार्यक्रम	०	४०	७२	११२	३७।३	४४।८	५३।७६	१७०।५६
१७	किर्डाक भवन निर्माण	१३७०	६३५	०	२००५	६६८	८०२	९६२।४	१७६४।४
१८	भिडिसेफ	०	६६।१	१०	७६।१	२५।४	३०।४४	३६।५३	७६।९६९
१९	डिप्रोक्स	४५	०	०	४५	१५	१८	२१।६	३९।६
२०	जन सहभागिता २०%	४३४९	६०९६	६१०५	१६५५०	५५१७	६६२०	७९४४	२०६६९
	जम्मा	२६०९५	३६५७०	३६६२८	९९३०२	३३१०	३९७२९	४७६६५	१२४७१३

३) आवधिक गाउँ विकास योजनाको कार्यान्वयन अनुगमन र मूल्याङ्कन

कोटवाडा गाउँ विकास समिति, कालिकोटको आवधिक योजना स्वीकृतिपछि यो वार्षिक रूपले क्रमशः कार्यान्वयन हुँदै जाने छ । कार्यान्वयनमा कोटवाडा गाउँ विकास समितिको प्रमुख भूमिका रहनेछ । गा.वि.स.कै सक्रियता, स्वामित्व र समन्वयमा सरकारी इकाइ कार्यालयहरू, दातृसंस्थाहरू, स्थानीय गैससहरू, उपभोक्ता समितिहरू, नागरिक समाज, निजीक्षेत्र आदिबाट आवधिक योजना कार्यान्वयन अगाडि बढ्नेछ । आयोजना कार्यान्वयन गर्दा हरेक संघसंगठनहरू, क्लव, गैरसरकारी संस्था, निजी उद्यमी एवं व्यवसायीलगायत सम्पूर्ण महत्वपूर्ण निकायहरूलाई के कस्तो जिम्मेवारी दिने भन्ने कुराको किटान गाउँ विकास समितिले सबैको समन्वयमा गर्नेछ । उपभोक्ता समितिहरू, गैरसरकारी, सामुदायिक संघसंस्था एवं निजी क्षेत्रलाई साभेदार बनाई जिम्मेवारी तोकी कार्यक्रम र योजनाहरू वार्षिक रूपमा संचालन हुनेछन् ।

आवधिक योजनाको प्रथम वर्षपछि हरेक वर्षको वार्षिक कार्यक्रममा मूल्यांकन एवं अनुगमन हुन जरुरी छ । आवधिक योजनाको अनुगमन र मूल्यांकन हरेक वार्षिक योजनामा गर्दै लगेर आवधिक योजनाको अन्तिम वर्षमा आवधिक योजनाको समष्टिगत मूल्यांकन गनुपर्ने हुन्छ । मूल्यांकनमा गाविसका सर्वदलीय प्रतिनिधीहरू, नागरिक समाजका प्रतिनिधिहरू, दातृसंस्था, गैसस तथा स्थानीय समाजसेवी, बुद्धिजीविहरू सम्मिलित गाविसको अध्यक्षतामा नियमित अनुगमन समिति बनाई योजना अनुगमनको कार्यतालिका, अनुगमनका सूचकहरू आदि समेत तयार गरी अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाइने छ ।

अनुसूची - १

सहभागीहरुको नामावली
कोटवाडा गाविस

क्र.स.	सहभागीहरुको नाम	प्रतिनिधित्व गरेको निकाय	कैफियत
१	हर्क वहादुर थापा	गा.वि.स.सचिव	
२	शेर वहादुर विष्ट	भूपु गा.वि.स.सचिव	
३	अशोक वि.क.	ए.ने.क.पा.माओवादी	
४	जनक वहादुर विष्ट	ने.का.	
५	सदन दर्जी	ने.क.पा.एमाले	
६	मन वहादुर विष्ट	ने.म.कि.पा.	
७	कर्ण वहादुर विष्ट	रा.ज.पा.	
८	मनसरा विष्ट	महिला प्रतिनिधि	
९	प्रेम वहादुर विष्ट	ए.ने.क.पा.माओवादी	
१०	भीम वहादुर विष्ट	वडा प्रतिनिधि	
११	जयपुरा विष्ट	महिला प्रतिनिधि	
१२	कटक वहादुर विष्ट	वडा प्रतिनिधि	
१३	दाने वि.क.	वडा प्रतिनिधि	
१४	पवन वि.क.	वडा प्रतिनिधि	
१५	चक्र दर्जी	वडा प्रतिनिधि	
१६	नवराज विष्ट	इलाका वन कार्यालय	
१७	लंक वहादुर वटाला	स्वास्थ्य चौकी	
१८	कर्ण विष्ट	स्थानीय श्रोत व्यक्ति	
१९	हजुरा कठायत	सामुदायिक परिचालक (सादा नेपाल)	
२०	नेत्र वहादुर दर्जी	स्थानीय श्रोत व्यक्ति	
२१	छत्र वहादुर विष्ट	शिक्षक	
२२	अज वहादुर शाही	इलाका हुलाक कार्यालय	
२३	जय वहादुर विष्ट	गै.स.स.	
२४	धन वहादुर विष्ट	भूपु गा.वि.स.अध्यक्ष	
२५	कालीवाहन विष्ट	प्राचार्य	
२६	कर्ण वहादुर विष्ट	शिक्षक	
२७	नारायण भण्डारा	वडा प्रतिनिधि	
२८	लाल वहादुर विष्ट	वडा प्रतिनिधि	
२९	दिर्घ दर्जी	गै.स.स.	
३०	अग्र दर्जी	ग्रामिण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता	
३१	पुष्पा विष्ट	गा.वि.स.स्तरिय बाल संरक्षण समिति	
३२	भद्र वहादुर विष्ट	वडा प्रतिनिधि	
३३	अकल वहादुर विष्ट	वडा प्रतिनिधि	

३४	पूर्ण गिरी	इन्चार्ज (पशु सेवा केन्द्र)	
३५	हविव हलुवाई	जे.टि.ए. (कृषि सेवा केन्द्र)	
३६	नन्द बहादुर रावत	ग्रामिण विकास स्वावलम्बन विकास केन्द्र	
सहजकर्ताहरु			
३७	वीरेन्द्र पराजुली	डि.एम्.आई प्रा.लि, काठमाण्डौ	
३८	धर्मेन्द्र शाक्य	डि.एम्.आई प्रा.लि, काठमाण्डौ	

कोटवाडा गाउँ विकास समिति
आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा कार्यक्रम
मिति :- २०६६।५।२४-२६ गते

कार्यक्रम तालिका

पहिलो दिन	
समय	विषय वस्तु
१०:०० - ११:००	शुभारम्भ
११:०० - १२:००	परिचय, कार्यक्रमको उद्देश्य र विधि
१२:०० - १४:००	तथ्यांक/जानकारी प्रस्तुतिकरण र चार समूहमा विभाजन (समूह कार्य) तथ्यांक/जानकारीको आधारमा समस्या र सम्भावनाहरूको सूची तयार गर्ने - फरम्याट "क"
१४:०० - १४:३०	जलपान चिया नास्ता
१४:३० - १७:३०	समूह कार्यको प्रस्तुतिकरण र छलफल
दोस्रो दिन	
समय	विषय वस्तु
१०:०० - १०:३०	पहिलो दिनको प्रगति समीक्षा
१०:३० - १२:००	समस्या र सम्भावनाहरूको आधारमा दीर्घकालिन सोच, उद्देश्य, सूचक र सम्भावित कार्यक्रम/योजनाहरूको सूची तयार गर्ने - फरम्याट "ख"
१२:०० - १४:००	समूह कार्यको प्रस्तुतिकरण र छलफल
१४:०० - १४:३०	जलपान चिया नास्ता
१४:३० - १७:३०	सम्भावित कार्यक्रम/योजना सम्बन्धी छलफल - फरम्याट "ग"
तेस्रो दिन	
समय	विषय वस्तु
१०:०० - १०:३०	दोस्रो दिनको प्रगति समीक्षा
१०:३० - १२:३०	कार्यक्रम/योजनाहरूको प्रथमिकता निर्धारण र कार्ययोजनामा छलफल - फरम्याट "घ"
१२:३० - १४:००	समूह कार्यको प्रस्तुतिकरण र छलफल
१४:०० - १४:३०	जलपान चिया नास्ता
१४:३० - १६:३०	आवधिक योजनाको तयारीमा परेको कठिनाई र सुझावहरू
१६:३० - १७:३०	कार्यक्रम समापन

अनुसूची ३

समस्या, समस्याका कारण तथा समाधानका उपाय

क) आर्थिक विकास समिति

क्र.सं.	समस्या	समस्याका कारण/आधारहरु	समाधानका उपायहरु
१.	<p>क) कृषि</p> <ul style="list-style-type: none"> ● माटोको उर्वरा शक्ति घट्दै गएको ● उत्पादनमा कमी आउनु ● कृषक तालिम, भ्रमण, गोष्ठी, मेला, मेला, प्रदर्शनी जस्ता कार्यक्रम नहुनु ● हाटबजार, संकलन केन्द्र र कृषि सडकको असुविधा हुनु ● रस्टिक र शीत भण्डारण नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ● रासायनिक मलको जथाभावी प्रयोग हुनु ● गोठेमल तथा कम्पोष्ट मलको प्रयोगमा कमी ● भू-क्षय हुनु ● कृषि एलआरपीको परिचालन हुन नसक्नु ● उन्नत जातको बीउ समयानुकूल नपाउनु ● रोगर कीराको बढी प्रकोप देखिनु ● सिंचाईको असुविधा हुनु ● समयमा विषयगत तालिम नपाउनु ● परम्परागत खेती प्रणाली हुनु ● माटोको परीक्षण नहुनु ● सम्बन्धित निकायबाट ध्यान नपुगेको ● जनचेतनाको कमी ● बाली लगाइ सकेपछि माथिबाट गोठेमलको प्रयोग गरिनु ● समय सापेक्षित हाटबजार तथा संकलन केन्द्रको स्थापना नहुनु ● यातायातको असुविधा हुनु ● सम्बन्धित निकायबाट ध्यान नपुग्नु (चेतनाको कमी) 	<ul style="list-style-type: none"> ● सिफारिश मात्रामा नाफपोको प्रयोग हुनुपर्ने र एलआरपी परिचालन हुनुपर्ने ● कम्पोष्ट मल बनाउने र प्रयोग गर्ने सही तरिका कृषकहरुलाई सिकाउने ● भू-क्षय रोक्ने प्रविधी अपनाइ खेती गर्ने ● (गह्न सुधार, वृक्षारोपण, सिंचाई तथा खनजोत, बाली चक्र) ● गाविस स्तरीय एग्रीभेटको स्थापना गर्ने ● घुम्ति बाली प्रणाली अपनाउने ● सिंचाई तथा साना सिंचाई प्रविधी अपनाइनुपर्ने ● समय समयमा विषयगत तालिम हुनुपर्ने ● आधुनिक तथा उन्नत खेती प्रणाली अपनाइनुपर्ने ● माटो परीक्षण शिविर आयोजना गरी उर्वरापनका आधारमा बाली सिफारिश तथा खेती गर्ने

क्र.सं.	समस्या	समस्याका कारण/आधारहरु	समाधानका उपायहरु
			<ul style="list-style-type: none"> ● सम्बन्धित निकायहरुलाई ध्यान आकृष्ट गर्ने कार्य गर्ने (जवाव, अनुरोध, प्रस्ताव) ● जनस्तरको चासो बढनुपर्ने ● कम्पोष्ट मलको ज्यादा प्रयोग गर्ने ● नियमित हाट बजारको व्यवस्था गर्नुपर्ने ● कृषिसडकको निर्माण गरिनुपर्ने ● सम्बन्धित निकायको ध्यान आकर्षित गर्ने ● कृषकहरुलाई तालिमको व्यवस्था गर्ने
	<p>ख) पशु</p> <ul style="list-style-type: none"> ● गाविसस्तरमा पशुसेवा उपकेन्द्रको स्थापना नहुनु र कर्मचारी नहुनु ● पशु उत्पादनमा कमी आउनु ● पशुपालनमा आधुनिक प्रविधिको प्रयोग नगरिनु ● उत्पादित पशुजन्य पदार्थले बजार भाउ उचितरूपमा नपाउनु 	<ul style="list-style-type: none"> ● सम्बन्धित निकायको ध्यान नपुग्नु ● कृषकको औपचारिक रूपमा माग नहुनु ● दरबन्दी अनुसार पदपूर्ति नहुनु ● नश्ल सुधार जस्ता कार्यक्रम नहुनु (उन्नतजातका राँगा, साँढे, बोका, थुमा, कुखुराको भाले) ● उन्नतजातका भुई तथा डालेघाँसको नर्सरी स्थापना र कृषकहरुलाई वितरण नहुनु ● गोठ खोरको सुधार तथा औषधी उपचार, खोप नदिनु (भ्यागुते, चरचरे, खोरेत, रेबिज र पिपिआर, आन्तरिक तथा बाह्य परजीवि नियन्त्रण,) ● व्यावसायिक आय आर्जनका लागि गाई भैंसीपालन, भेडा तथा बाखापालन, 	<ul style="list-style-type: none"> ● कृषकहरुको व्यापक माग र निकायहरुको ध्यानाकर्षण गर्ने ● भिएएचडब्लुको परिचालन गराउने ● उन्नत जातका बढी उत्पादन दिने पशुपाल्ने ● आधुनिक गोठ खोर निर्माणका लागि प्रोत्साहन सहयोग र सीप प्रदान गर्ने ● पशु रोग उपचार तथा खोप कार्यक्रम सन्चालन गर्ने ● ६६ महिनामा औषधी उपचार व्यवस्थागर्ने ● पशुबीमा कार्यक्रम

क्र.सं.	समस्या	समस्याका कारण/आधारहरु	समाधानका उपायहरु
		बाखापैचोकार्यक्रम ल्याइनुपर्ने	
	ग) घरेलु उद्योग ■ स्थानीय स्रोत,साधनको परिचालन र प्रविधिको कमी	■ स्थानीय स्रोत साधन जस्तै भाङ्गो, अल्लो, बाँस, निगाले, इलेक्ट्रिक, इलेक्ट्रोनिक, र फर्निचर जस्ता सामग्रीको घरेलु उद्योगधन्दा संचालन नहुनु र बिक्री वितरणमा एकरूपता नआउनु	■ लघु उद्यम संचालन गरिनुपर्ने
	घ) वित्तीय संस्था ■ बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाको स्थापना नहुनु	■ जन चेतनाको कमी ■ बचत गर्ने बानीमा कमी	■ फजुल खर्च घटाउन उत्प्रेरित गर्ने र बचत गर्ने बानीको विकास ■ बचत ऋण सहकारीको स्थापना
	ङ) रोजगार: ■ कोटवाडा गाविसमा रहेका युवा युवतिहरु बेरोजगार हुनु	■ सीप र रोजगारमूलक शिक्षा पद्धति लागु नगरिनु ■ उद्योगधन्दाको स्थापना र विकास नहुनु	■ सीप र रोजगार तालिम सन्चालन गरि लघु उद्यम सन्चालन गर्नुपर्ने ■ स्थानीय कच्चा पदार्थ र स्थानीय आवश्यकता पूर्ति गर्ने कार्यक्रम गरिनुपर्ने
	च) सीपविकास: ■ विषयगत तालिमको व्यवस्था नहुनु	■ दक्ष प्राविधिक (प्रशिक्षक) को अभाव हुनु ■ बजार विकास नहुनु	■ दक्ष प्रशिक्षकको व्यवस्था र तालिम संचालन ■ स्थानीय आवश्यकता र कच्चा पदार्थमा आधारित उद्यमका लागि सिप विकास तालिम सन्चालन गर्ने
	छ) पर्यटन ■ पर्यटकीय स्थलको पहिचान र विकास नहुनु	■ महत्वपूर्ण स्थानको पहिचान नहुनु र प्रचार प्रसार नहुनु (जस्तै: सुनथराली विमानस्थल, खामडाँडा पाटन, जिउली पाटन, उपियाडाँडा, बडिमालिका, अछामको रामारोशन, तल्लीमालिका, नन्दादेवीको मन्दिर)	■ महत्वपूर्ण पर्यटकीय स्थानको पहिचान, भौतिक पूर्वाधारको विकास र ग्रामीण पर्यटन कार्यक्रमको कार्यान्वयन गर्ने

क्र.सं.	समस्या	समस्याका कारण/आधारहरु	समाधानका उपायहरु
	<p>ज) खानी:</p> <ul style="list-style-type: none"> प्रशस्त मात्रामा पाइने (पट्टा) स्लेटको समुदायमा पर्याप्त सदुपयोग र बाहिरी बजारमा पहुँच नहुनु चुनहुँझाको बजार पहिचान तथा स्थानीयस्तरमा संकलन नगर्नु 	<ul style="list-style-type: none"> भौगोलिक विकटता, संचार, यातायात, आर्थिक कमजोरी, सम्बन्धित निकायको ध्यान नजानु यातायातको असुविधा, व्यवस्थित संकलन वैज्ञानिक प्रशोधन र बजारीकरणको अभाव रहनु, यसको उपयोगिता र फाइदा सम्बन्धी चेतनाको कमी, ओसार पसारका लागि यातायातको असुविधा, बजार, व्यापारी र समन्वयको कमी 	<ul style="list-style-type: none"> यातायातको सुविधा हुनुपर्ने, संकलन र संरक्षणको व्यवस्था हुनुपर्ने, बजारको व्यवस्था हुनुपर्ने यसको फाइदा, उपयोगिता र संकलन प्रति चासो जगाउनुपर्ने, यातायातको पहुँच र बजारीकरण, समन्वयको व्यवस्था गरिनुपर्ने, सिमेन्ट उद्योगको स्थापना गरिनुपर्ने

ख) सामाजिक विकास समिति

क्र.सं.	समस्या	समस्याका कारण/आधारहरु	समाधानका उपायहरु
१.	<p><u>शिक्षा तथा खेलकूद</u></p> <ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीको संख्याको अनुपातमा भवनको कमी विद्यालयमा विद्यार्थीको उपस्थितिमा कमी विद्यालयको दुरी अनुसार विद्यालयको अभाव शैक्षिक जनशक्तिको कमी (क्षेत्रीय स्तरमा क्याम्पसको कमी) 	<ul style="list-style-type: none"> भवन द्वन्दकालमा भत्किनु र पुनःनिर्माण नगरिनु विद्यार्थीको अनुपातमा भवनको संख्यामा कमी गाविस लगायत अन्य संघ संस्थाबाट पर्याप्त भवन उपलब्ध नगराउनु विद्यालयमा शिक्षक दरबन्दीको कमी विद्यालयका लागि गाविस, संघ संस्थाबाट उपलब्ध गराइएको रकम न्यून हुनु अभिभावकहरुको रकम योगदान गर्ने क्षमता नहुनु (आर्थिक क्षमताको कमी) शिक्षा सम्बन्धी जनचेतनाको कमी गरिवी, बेरोजगारीको अवस्था रहनु विद्यालयमा फर्निचर लगायत शैक्षिक पूर्वाधारको कमी 	<ul style="list-style-type: none"> भवन निर्माणमा प्राथमिकता दिनुपर्ने विद्यालयमा विद्यार्थीको तहअनुसार शिक्षक दरबन्दी दिनुपर्ने गाउँस्तरीय शिक्षा सम्बन्धी जनचेतना दिनुपर्ने विद्यालयको दुरीअनुसार थप विद्यालय खोल्नुपर्ने शिक्षा मन्त्रालय,

क्र.सं	समस्या	समस्याका कारण/आधारहरु	समाधानका उपायहरु
	<ul style="list-style-type: none"> ■ अपाङ्ग बालबालिकाको लागि शिक्षा प्रभावकारी नहुनु ■ विद्यालयमा भौतिक सुविधाको उपलब्धता न्यून (छात्रावासको व्यवस्था, खानपीन तथा शिक्षकको अपर्याप्तता) ■ दलित, अति विपन्न र महिलाहरुको शैक्षिक अवस्था अत्यन्त कमजोर (साक्षरता, माध्यमिक र उच्च मावि तह पारगर्नेको संख्या अत्यन्त कम) 	<ul style="list-style-type: none"> ■ दुर्गम वस्तीमा कम घरधुरी हुने र विद्यालयको स्थापना नहुनु त्यहाँका विद्यार्थी टाठा पढ्न जान नसक्ने ■ अन्यत्र पढ्न पठाउन आर्थिक अभाव ■ अपाङ्गहरुलाई फरक रूपमा सबलका रूपमा नहेरिनु, क्षमता नबुझ्नु ■ अपाङ्गहरुलाई शिक्षाको अवसरबाट बन्चित गराइनु ■ पठन, पाठनका लागि सुविधायुक्त विद्यालयको व्यवस्था नहुनु ■ दलित जनजाति र अति गरीबहरुका लागि शिक्षामा पहुँच र रोजगारी वृद्धि जस्ता कार्यक्रम नहुनु ■ दलित र विपन्नलाई आर्थिक सहयोग र शैक्षिक सहभागितालाई प्रोत्साहन गर्नेखालका कार्यक्रम नहुनु ■ यस्ता वर्गहरुको आर्थिक सामाजिक हैसियत अत्यन्तै कम हुनु र निर्णयतहमा पहुँच नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ■ जिल्ला शिक्षा कार्यालय, गाविस, संघ संस्था तथा गाविसहरुले क्याम्पस स्थापनाका लागि सहयोग गर्नुपर्ने ■ वस्ती अनुसार प्राथमिक विद्यालय खोलिनुपर्ने ■ निजी स्रोतका शिक्षकको दरबन्दीमा समायोजन हुनुपर्ने ■ अपाङ्ग विद्यार्थी अनुकूलको आवास व्यवस्था गर्ने ■ अपाङ्गलाई हेर्ने दृष्टिकोणलाई परिवर्तन गर्न जनचेतना अभियान सन्चालन ■ अपाङ्गता अनुकूल शिक्षाको (सीपमूलक)व्यवस्था ■ अपाङ्ग शिक्षाका लागि विशेष शिक्षकको पर्याप्त व्यवस्था र प्रोत्साहन सुविधा दिने ■ दलित, अति विपन्नहरु, महिलाहरुलाई शिक्षा, रोजगारी,सामुदायिक विकासमा विशेष प्राथमिकता दिने र उनीहरुको उत्थानको लागि प्राथमिकता दिनुपर्ने

क्र.सं	समस्या	समस्याका कारण/आधारहरु	समाधानका उपायहरु
२.	<p>क) द्वन्दपीडित, सामाजिक सुरक्षा</p> <ul style="list-style-type: none"> सरकारले जनताको पीडालाई नबुझ्नु स्थानीयस्तर देखि केन्द्र सम्म आन्दोलन तथा हत्या हिंसा गरिनु 	<ul style="list-style-type: none"> द्वन्द पीडितलाई रोजगारी, शिक्षा, स्वास्थ्य तथा स्थानीय स्तरमा आर्थिक उपलब्धीको कमी सरकारले जनताको मागअनुसार उचित व्यवस्था नगरिनु उचित सहयोग, उपचार र सम्मान, प्रोत्साहन प्राथमिकता प्राप्त नहुनु स्थानीय क्षेत्रमा मद्यपान, धुम्रपान, तास जुवाको प्रभाव रहनु जेष्ठ नागरिकहरुलाई सम्मान, उपचार र उचित संरक्षणको कमी 	<ul style="list-style-type: none"> द्वन्द पीडित, तिनका आश्रित परिवारलाई, सम्मान, स्वास्थ्य उपचार, पुनर्स्थापना अनुदान, रोजगारी, शिक्षा, स्वास्थ्य, तथा अन्य सुविधालाई सरकारले उच्च प्राथमिकता दिनुपर्ने निर्धारित समयमानै संविधान बन्नुपर्ने जनदबाब मूलक अभियान गरी जुवा, तास, रक्सी सेवन नियन्त्रण गरिनुपर्ने जेष्ठ नागरिकको संरक्षण, उपचारलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने
	<ul style="list-style-type: none"> गरिबी बढ्नु 	<ul style="list-style-type: none"> मितव्ययी नहुनु आय आर्जन हुने कार्यमा लगानी नगर्नु 	<ul style="list-style-type: none"> मितव्ययी हुने बानी बसाल्न चेतना जगाउने भविष्यका लागि सोच्ने वातावरण बनाउनु
३.	<p>क) स्वास्थ्य</p> <ul style="list-style-type: none"> सुरक्षित मातृत्वको कमी भौतिक पूर्वाधार (भवन, फर्निचर, ल्याव, औषधी, उपकरण) को कमी दरबन्दी अनुसारको कर्मचारीको कमी खोप कभरेजमा समस्या (खोप क्लिनिक, गाउँघर 	<ul style="list-style-type: none"> मातृमृत्युदर बढी शिशु तथा बालमृत्युदर बढी स्वास्थ्य संस्थामा आर्थिक अभाव खानेपानीको संरचना विगारिएको जिल्ला स्वास्थ्यबाट नै औषधिको आपूर्तिमा कमी गाविसबाट आर्थिक सहयोगमा कमी स्वास्थ्यकर्मीको कमी परम्परागत धामी, भाँकीको उपचारमा विश्वास गर्नु पौष्टिक र सन्तुलित खाना नखाने, खान नदिने (अन्ध विश्वास) जस्तै: स्थानीय तहमा 	<ul style="list-style-type: none"> गर्भवती जाँचको लागि कोठा र बेडको व्यवस्था गर्ने खानेपानीको मर्मत र संचालन गर्ने स्वास्थ्य चौकीको क्षमताको लेखाजोखा गर्ने औषधी आपूर्ति व्यवस्था सुदृढ गर्ने गाविसबाट नियमित बजेट व्यवस्था गर्ने स्वास्थ्यकर्मीको व्यवस्था गर्ने

क्र.सं	समस्या	समस्याका कारण/आधारहरु	समाधानका उपायहरु
	<p>क्लिनिक)</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ सरुवा रोगको प्रकोप (हैजा, भुङ्गापखाला, क्षय रोग, ज्वरो) ■ पोषण सम्बन्धी समस्या (गर्भवती, सुत्केरी आमा, नवजात शिशु, उमेर अनुसारका बालबालिकाहरु) ■ समुदायमा सरसफाइ को कमी ■ स्वास्थ्य उपचारमा जनचेतनाको कमी ■ दीर्घरोगी (दम) ■ एचआइभी एड्स पोजिटिभ, चेतना र सामाजिक पुनर्स्थापना ई.को समस्या ■ पाठेघर खस्ने समस्या ■ बाँझोपन 	<p>उपलब्ध हुने सागपात, गोडागुडि, फलफूल, इत्यादि</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ स्वास्थ्य संस्थाको दुरी अधिक हुनु ■ समुदायमा खुल्ला ठाउँमा दिशा गर्ने बानी ■ स्वच्छ पिउनेपानीको कमी ■ धुम्रपान, धुवाँयुक्त चुल्होको प्रयोगले दम रोगी बढ्नु ■ विदेश वा अन्यत्र काम गरी फर्कनेहरुको असुरक्षित यौन व्यवहार र जनचेतनाको कमी ■ रोग लुकाउने बानी ■ प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी ज्ञान चेतनाको कमी ■ बाँझोपनबारे अन्धविश्वास र उपचारको कमी, यससम्बन्धी जनशक्तिको कमी 	<ul style="list-style-type: none"> ■ स्वास्थ्य सुविधा लिने सम्बन्धमा जनचेतना बृद्धि गर्ने ■ शिक्षा, सूचना र सञ्चार सम्बन्धी कार्य गर्ने ■ स्वास्थ्य सरसफाइमा जनचेतना जगाउने ■ सरुवा रोग, दीर्घरोग र सरसफाइ सम्बन्धमा जनचेतना जगाउने अभियान सन्चालन ■ विरामीलाई उपचारमा आर्थिक सहायता र प्रेषणलाई अस्पतालहरुले प्राथमिकता दिने नीति पालना हुनुपर्ने ■ स्ट्रेचर, आकस्मिक उपचार कोषको व्यवस्था ■ चर्पी निर्माणका लागि अभियान संचालन र चर्पीमा मात्र दिशा गर्ने बानीको विकास ■ सुधारिएको चुल्होको प्रयोगलागि जनचेतना जगाउने ■ धुम्रपान विरुद्ध अभियान सन्चालन, जरिवाना ■ एचआइभी संक्रमित तथा तिनका परिवारलाई सामाजिकीकरण, परामर्शको व्यवस्था, भिसिटी सेन्टर स्थापना, एड्स विरुद्ध जनचेतना जगाउने

क्र.सं	समस्या	समस्याका कारण/आधारहरु	समाधानका उपायहरु
			कार्य <ul style="list-style-type: none"> रक्तपरीक्षण सेवा
४.	<p>महिला बालबालिका:</p> <ul style="list-style-type: none"> महिला माथि घरेलु हिंसा बहु विवाह अनमेल विवाह बालबालिका लाई विद्यालय नपठाइ घरेलु काममा लगाउने गरेको नेतृत्व तहमा महिलाको सहभागिता न्यून छाउपडी प्रथा 	<ul style="list-style-type: none"> घरको काममा मात्र व्यस्त हुनु महिलाको आर्थिक पहुँच नहुनु शिक्षा र चेतनाको कमी पुरुषको दमन हुनु (कुटपीट, मानसिक दवाव) समुदायमा जाँड रक्सी, जुवा तासको कुलत 	<ul style="list-style-type: none"> हरेक तहमा महिला सहभागिता बृद्धि गराउनुपर्ने महिलाहरुलाई सीपमूलक तालिमको व्यवस्था गरिनुपर्ने महिला पुरुष सम विकासको तालिम दिने जाँड रक्सी, जुवा तासबारे जनचेतना जगाउने जनचेतना र कानूनी उपचारबारे जानकारी र सहयोग महिला अधिकार र बालअधिकारबारे प्रचार प्रसार र जनचेतना अभियान महिला तथा बालबालिका समस्या समाधानका लागि कार्ययोजना निर्माण र कार्यान्वयन गर्ने सरकारी संस्था, जिविस र गाविस र दातृसंस्था र गैसस समेतको प्राथमिकतामा समन्वयतात्मक रूपमा कार्य सञ्चालन गर्नुपर्ने महिलाहरुको हरेक क्षेत्रमा कम्तिमा ५०% गर्ने अन्धविश्वास विरुद्ध जनचेतना अभियान सन्चालन गर्ने र छाउपडि प्रथा निर्मूल

क्र.सं	समस्या	समस्याका कारण/आधारहरु	समाधानका उपायहरु
			पार्ने ■ किशोरी शिक्षा दिने
५.	जनसंख्या नियन्त्रण ■ जनसंख्या अनियन्त्रित रुपमा बढ्नु ■ अनियन्त्रित बसोवास	■ जन चेतनाको अभाव ■ स्थानीय तहमा व्यवस्थित बसोवास नहुनाले सेवा सुविधा प्रवाहमा कठिनाई	■ जनसंख्या नियन्त्रण र सुखीपरिवार सम्बन्धी चेतना जगाउने ■ परिवार नियोजन, अस्थायी साधन प्रयोग सम्बन्धी चेतना जगाउने ■ स्तरीय बसोवास सम्बन्धी कार्ययोजना तयारी र कार्यान्वयन गर्ने
६.	द्वन्द्वपीडित ■ द्वन्द्वपीडितहरुलाई बसोवासको समस्या ■ राहत, पुनर्स्थापन, उपचार र आश्रित हरु, घाइते र मृत्यूहुने हरुको उचित सम्मान र व्यवस्थापन नहुनु	■ सरकारबाट वितरित सुविधा न्यून ■ जीवन निर्वाहका अन्य बैकल्पिक व्यवस्था हुनुपर्ने	■ उचित राहतको व्यवस्था गरिनुपर्ने ■ अङ्ग भङ्ग भएकाहरुलाई उपचार र रोजगारको व्यवस्था गरिनुपर्ने
७.	सामाजिक सुरक्षा ■ जेष्ठ नागरिक र विधुवा भत्ता नियमित नहुनु ■ एकल महिलाको आर्थिक अवस्था कमजोर हुनु ■ एकल महिलालाई पारिवारिक, सामाजिक रुपमा नकारात्मक दबाव पारिनु	■ व्यवस्थित तथ्यांक संकलन नभएको ■ भत्ता वितरणमा पारदर्शिता नभएको ■ भत्ता वितरणमा कोटा र उमेरको आधारमा हुनु ■ एकल महिलाको मनोबल घटाउनु	■ जेष्ठ नागरिकहरुको यथार्थ तथ्यांक संकलन ■ भत्ता वितरण उमेर र कोटाका रुपमा नभैसमतामूलक रुपमा भत्ता वितरण गर्ने ■ एकल महिलालाई पनि आर्थिक सहयोग, शिक्षा, स्वास्थ्य र रोजगारमा प्राथमिकता दिनुपर्ने

ग) भौतिक पूर्वाधार विकास

क्र.सं	प्रमुख समस्याहरु	समस्याका कारण/आधारहरु	समाधानका उपायहरु
--------	------------------	-----------------------	------------------

क्र.सं	प्रमुख समस्याहरु	समस्याका कारण/आधारहरु	समाधानका उपायहरु
१.	<p>यातायात</p> <ul style="list-style-type: none"> सडक यातायात नहुनु आवतजावतमा कठिनाई घोडेटा बाटाहरुको मर्मत नहुनु (१० वटा) पुल पुलेसा नहुनु भो.पु. मर्मत नहुनु (४ वटा) अति आवश्यक स्थानमा निर्माण नभएको 	<ul style="list-style-type: none"> कर्णाली राजमार्ग संग जोडिने बाटो निर्माण सम्पन्न भै नसकेको भौगोलिक रुपमा विकट आवत जावत गर्ने बाटाहरु विग्रेका र मर्मत नभएका पुल पुलेसा मर्मत तथा नयाँ निर्माण नभएका आवश्यक बजेट व्यवस्थागर्न नसकिनु 	<ul style="list-style-type: none"> कर्णाली लोकमार्ग संग जोडिने गरी शीघ्र चक्रपथ निर्माण शुरु गर्नुपर्ने ग्रामीण कृषि सडक निर्माण गर्नुपर्ने सवै घोडेटो बाटो र गोरेटो बाटाहरु मर्मत र आवश्यक ठाउँमा नयाँ निर्माण गर्ने भएका पुलको मर्मत (४ वटा) र आवश्यक स्थानमा नयाँ निर्माण (२ वटा)
२.	<p>खानेपानी र सरसफाइ</p> <ul style="list-style-type: none"> गाविसका सवै घरधुरीमा पिउनयोग्य पानीको अभाव गाउँमा जताततै दिशापिशाव गर्ने गरेको मरेको पशुवस्तु जताततै फाल्ने गरेको 	<ul style="list-style-type: none"> खानेपानीका सवै महिना आपूर्ति नहुनु स्थायी मूलहरु नहुनु मुहान अति टाढा हुनु (४० किमी) गाउँमा जथाभावी दिशा पिशाव गर्नु भाडापखालाको प्रकोप देखिनु सरसफाइ सम्बन्धी चेतनाको कमी 	<ul style="list-style-type: none"> उप्पाँय डाँडावाट (४०कि.मी.)पानी ल्याइ वितरण गर्न केन्द्रीय योजनाको लागि पहल गर्ने प्रत्येक घर घरमा चर्पी निर्माण अभियान सन्चालन गर्ने सिनो तथा फोहोर मैला व्यवस्थागर्नका लागि अभियान र समूह गठन संचालन
३.	<p>विद्युत</p> <ul style="list-style-type: none"> गाविसमा विद्युतिकरण नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> मेनग्रीड प्रशारण लाइन टाढा भएको लघु जलविद्युत उत्पादन नभएको 	<ul style="list-style-type: none"> लघु जलविद्युत निर्माणको (संभावना भएकोले निर्माण गरिनुपर्ने (रहगाड बछडे छड्डा)र वितरण गर्नुपर्ने
४.	<p>भवन</p> <ul style="list-style-type: none"> गाविस, हुलाक,वन रेन्जपोष्ट,कृषि सेवाकेन्द्र, यएरपोर्ट भवन, श्री देवी सुस्त 	<ul style="list-style-type: none"> द्वन्दको क्रममा क्षति पुगेको नयाँ निर्माण हुन बाँकी रहेका 	<ul style="list-style-type: none"> आवश्यक भवनको निर्माण गरिनुपर्ने

क्र.सं	प्रमुख समस्याहरु	समस्याका कारण/आधारहरु	समाधानका उपायहरु
	श्रवण अध्ययन छात्रावास, टेलिफोन टावर, प्रशुति भवन, मठमन्दिर आदि निर्माण गरिनुपर्ने		
५.	भु संरक्षण <ul style="list-style-type: none"> ■ खोलाबाट कटानको समस्या ■ पहिरोको समस्या 	<ul style="list-style-type: none"> ■ बडा नं ९मा पहिरोको कारण वस्ती नै उठाउनु पर्ने भएको ■ रहगाडले उत्पादन क्षेत्रमा क्षति पुऱ्याएको ■ मजिउनी खोला, बुके खोला, ओडी खोला, मार्सी खोला, भिउने खोला, सिंगारे मेलाको खोलाको बाढीले कटान गरी पहिरो समेत आएको 	<ul style="list-style-type: none"> ■ भु संरक्षणका लागि विभिन्न निकायहरूसंग पहल गर्ने (जिविस, भूसंरक्षण कार्यालय, कृषि, प्रशासन, गाविस, आदि) ■ साना काठका पुल बनाउने खोला पार गर्न
६.	सूचना र सञ्चार <ul style="list-style-type: none"> ■ गुणस्तरीय संचारको व्यवस्था नहुन ■ पहिलेको टेलिफोन टावर विग्रिएको ■ सूचनाको व्यवस्थापन नभएको 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ढ्ढको समयमा भत्काइएको ■ टेलिफोन टावर गाविसभन्दा टाढा भएको ■ गाविसले सूचना संकलन र व्यवस्थापन गुणस्तरीयरूपमा गर्न नसक्नु 	<ul style="list-style-type: none"> ■ टेलिफोन टावरको पुनर्निर्माण ■ टेली सेन्टरको व्यवस्था गर्ने ■ सूचना, संकलन, विश्लेषण र योजना तर्जुमा मा उपयोग गर्ने र सूचकमा आधारित नतिजा लेखाजोखा र मूल्यांकन लागु गर्ने
७.	बन <ul style="list-style-type: none"> ■ बन फँडानी हुँदै गइरहेको ■ बनको उचित संरक्षण नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ■ जंगलमा आधारित जनसंख्या वृद्धि ■ इन्धनको रूपमा दाउराको अत्यधिक प्रयोग र रुख काट्नु ■ अत्यधिक पशुपालन र घाँसका लागि बनमा निर्भर हुनुपर्ने ■ समुदायमा वनसंरक्षणको चेतनाको कमी 	<ul style="list-style-type: none"> ■ बैकल्पिक इन्धनको स्रोतको खोजीर उपयोग तथा जनसंख्या नियन्त्रण, जनचेतना अभिवृद्धि, निजी जमिनमा डालेघाँस रोप्ने, सामुदायिक वनको गठन र हेरचाह, राष्ट्रिय वनमा बनहेरालु (बनपाले)को व्यवस्था, वृक्षारोपण, स्थानीय स्तरमा

क्र.सं	प्रमुख समस्याहरु	समस्याका कारण/आधारहरु	समाधानका उपायहरु
			नर्सरीको स्थापना
८.	सिंचाइ सुविधा <ul style="list-style-type: none"> सिंचाइ सुविधाको अभावले उत्पादनमा ह्रास 	<ul style="list-style-type: none"> पानीको स्रोत नहुनु वर्षेपानीमा निर्भरता बढ्नु 	<ul style="list-style-type: none"> त्रिवेणी मुहानबाट रुप्सा कुमालगाउँ हुँदै कोटवाडा एयरपोर्ट कूलो निर्माण गर्ने
९.	उर्जा: <ul style="list-style-type: none"> उर्जाको प्रयोग तथा विकास नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> बन जंगल माथि मात्र निर्भरता वैकल्पिक इन्धनको स्रोत खोजी नगरिनु सुधारिएको चूल्होको प्रयोग नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> गोबरग्याँस, सुधारिएको घट्ट, सौर्य उर्जाको प्रयोग बढाउने कार्य गर्ने पोतमारा विद्युतलाई रकु हुँदै कोटवाडा जोड्ने उर्जा विकास सेवाप्रदायकसंग सम्पर्क समन्वय र सहयोग जुटाउने

घ) संस्थागत विकास

क्र.सं	प्रमुख समस्याहरु	समस्याका कारण/आधारहरु	समाधानका उपायहरु
१.	<ul style="list-style-type: none"> योजनामा दोहोरोपन दिगो विकासका लागि पारदर्शिताको अभाव (निर्माण कार्यमा गुणस्तरीयता नहुनु) व्यवस्थापनको लागि कार्यालय भवन तथा भौतिक साधनको कमी (गाविस) 	<ul style="list-style-type: none"> गाविस, गैसस र सरकारी निकाय बीच समन्वयमा कमी हुनु, योजना मागमा आधारित नहुनु अपार दर्शिता, निजी स्वार्थ, अशिक्षा तथा चेतनाको कमी, अनुगमनको कमी द्वन्दका बेला भत्किएको, सेवाग्राहीलाई सेवा दिन नसकिएको, सेवा दिने स्थानको एकीन नभएको, भवन नभएको 	<ul style="list-style-type: none"> गाविस, सरकारी निकाय र गैसस समन्वय समिति गठन, दिगो विकास सम्बन्धी जनचेतना तालिम सार्वजनिक लेखा परीक्षण, जनलेखा परीक्षण गाविस भवन निर्माण
	<ul style="list-style-type: none"> गाविस तथा सेवाकेन्द्र स्तरमा 	<ul style="list-style-type: none"> कर्मचारीको अभाव, पदस्थापित स्थानमा नियमित उपस्थित 	<ul style="list-style-type: none"> सेवाकेन्द्रहरुमा (स्वास्थ्य, बन, कृषि,

क्र.सं	प्रमुख समस्याहरु	समस्याका कारण/आधारहरु	समाधानका उपायहरु
	<p>सेवा प्रदानमा ढिलाइ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● संघ संस्थाबाट लगानी रकम लक्षित समुहमा सदुपयोग नभएको ● गाविस, सेवाकेन्द्र र गैसस बीच समन्वयको अभाव 	<p>नहुनु</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ दक्षताको अभाव ■ चेतनाको अभाव, सामाजिक विकृतिमा रकम प्रयोग भएको, अनुगमनको अभाव ■ सरकारी निकाय र गैससको आर्थिक वर्ष फरक पर्नु ■ कार्यक्रम कार्यान्वयनमा एकरूपता नहुनु 	<p>हुलाक आदिमा दरबन्दी अनुसारको पदपूर्ति हुनुपर्ने र पदस्थापित कर्मचारीहरु तोकिएको सेवा केन्द्रमा नियमित उपस्थित हुनुपर्ने, सीपमूलक तालिमको व्यवस्था, अवलोकन भ्रमणको व्यवस्था</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ सामाजिक विकृति हटाउन चेतना अभिवृद्धि तालिम ■ सो रकम लगानी गर्ने संघ संस्थाले नियमितरूपमा अनुगमन गर्नुपर्ने ■ एकद्वार प्रणालीबाट कार्यक्रम सन्चालन गर्नुपर्ने
	<ul style="list-style-type: none"> ■ योजना छनौटमा विवाद ■ उपभोक्ता समिति गठनमा खिचातानी 	<ul style="list-style-type: none"> ■ योजनाको प्रकृति नबुझ्नु ■ महत्व नबुझ्नु, व्यक्तिगत स्वार्थमा पर्नु ■ दलीय तथा व्यक्तिगत स्वार्थ हुनु ■ आर्थिक लोलुपता 	<ul style="list-style-type: none"> ■ योजनाको प्रकृति र महत्व बुझाउनु पर्ने ■ सामुहिक स्वार्थमा लाग्न चेतना बृद्धिको कार्य हुनुपर्ने ■ दलीय तथा व्यक्तिगत स्वार्थरहित भावना जगाउने कार्यक्रम गरिनुपर्ने ■ आर्थिक लोलुपता हटाउने सामाजिक भावनाको अभिवृद्धि गराउनु